

Actualisatie omgevingsvisie Nijmegen: De Nabije Stad

Opbrengst Stap 2 – Contourennotitie

12 maart 2024

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Waarom – Nijmegen in ontwikkeling	7
3. Waarheen – nabije stad, visie 2050	15
Bijlage 1. Hoe - Sociale en gezonde stad	24
Bijlage 2. Hoe – Economisch veerkrachtige stad	33
Bijlage 3. Hoe – Aantrekkelijke stad	36
Bijlage 4. Hoe – Duurzame stad	41
Bijlage 5. Hoe - Mobiliteitstransitie	50

1. Inleiding

Nijmegen staat voor verschillende grote uitdagingen. Zo werken we aan onze woonopgave, willen we onze stad gezonder maken en verduurzamen, bestand zijn tegen extreem weer, een goed vestigingsklimaat voor bedrijven bieden en nog veel meer. Hoe we op lange termijn omgaan met deze opgaven, staat in de Nijmeegse omgevingsvisie¹.

Omgevingsvisie: Iedere gemeente in Nederland stelt een omgevingsvisie op. Dat is een strategische visie voor de lange termijn voor de hele fysieke leefomgeving. Een omgevingsvisie is een wettelijke verplichting uit de Omgevingswet en wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Op 1 januari 2027 moeten we een omgevingsvisie hebben die aan de wet voldoet.

Fysieke leefomgeving: dit bepaalt tot waar de Omgevingswet geldt. Wanneer er geen sprake is van fysieke leefomgeving, dan is de Omgevingswet niet van toepassing. Een afgebakende definitie van de fysieke leefomgeving is er niet. De wet bevat wel een opsomming van onderwerpen die in ieder geval onder de fysieke leefomgeving vallen, namelijk: bouwwerken, infrastructuur, water, watersystemen, bodem, lucht, landschappen, natuur, cultureel erfgoed en werelderfgoed.

1.1. Bijwerken omgevingsvisie

We werken de Nijmeegse omgevingsvisie bij. Dat noemen we actualiseren. We actualiseren de omgevingsvisie, omdat we de visie concreter willen maken. Dat moeten we doen om een goed omgevingsplan te kunnen maken, maar ook om belangenafwegingen te maken. De ruimte van Nijmegen is namelijk beperkt. We zien ook dat met de komst van de Omgevingswet gezondheid een prominentere plek krijgt in ruimtelijke ontwikkeling. Daarom hebben we met deze contourennotitie het thema gezondheid verder uitgewerkt.

1.2. Startnotitie

Hoe we de omgevingsvisie actualiseren staat in een startnotitie. Deze notitie is 28 februari 2023 vastgesteld door het college². Op 24 mei 2023 is de startnotitie besproken door de gemeenteraad.

1.3. Actualisatie in stappen

We actualiseren de omgevingsvisie door verschillende stappen te doorlopen. Zo geven we het actualisatieproces een logische volgorde en opbouw. Dat geeft het college grip en maakt het proces controleerbaar voor de gemeenteraad. We laten wel ruimte voor maatwerk, als dat nodig is.

¹ Zie hiervoor agendapunt 8: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Index/23b06f28-ad2b-40cb-bc8e-5a73387673d8>

² Zie hiervoor: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/590d35f4-8b5a-4cdf-81ff-de40eb562e7c?documentId=f8c12a3f-7575-4e85-bd8a-e59dcb428945&agendaltemId=b7841750-e814-4d0b-a0e2-9fd6706c5e53>

Welke stappen doorlopen we en waar staan we nu?

Figuur 1: overzicht van stappen die we zetten om de omgevingsvisie bij te werken

1.3.1. Wat hebben we gedaan in stap 2?

We geven antwoord op de vraag: ‘waarom is een omgevingsvisie nodig?’ We maken daarbij onder andere gebruik van gegevens uit het document ‘Stad in Beeld’ en de laatste ‘Stads- en Wijkmonitor’.

Het college maakt de vier opgaven uit de huidige omgevingsvisie duidelijker. We passen ze aan naar een visiebeeld voor 2050 (het waarheen). Zo is duidelijker wat het lange termijnperspectief is. Hoe ziet Nijmegen eruit in 2050? Wat willen we bereikt hebben en welke kwaliteiten van de stad willen we behouden?

De huidige omgevingsvisie bestaat uit 8 ruimtelijke keuzes. Deze ruimtelijke keuzes veranderen we in de hoofdlijnen van het beleid en strategisch ruimtelijke keuzes. Zo maken we concreter hoe we het visiebeeld willen bereiken. De acht ruimtelijk keuzes werken nu verwarrend, omdat ze een menging zijn van inhoudelijke thema’s en gebiedsontwikkelingen.

1.3.2. In gesprek met de stad

Tijdens deze actualisatie is het college op verschillende manieren in gesprek met de stad³. We organiseren stadsgesprekken en stellen vragen aan het stadspanel. Zo hebben we gesproken over wonen, mobiliteit, binnenstedelijk bouwen, naoorlogs erfgoed en de circulaire economie. We gaan nog in gesprek over wonen en zorg en de energie- en warmtetransitie. We hebben deze gesprekken met een diverse groep inwoners en andere belanghebbenden.

³ Zie het participatieplan: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/346e74a0-6d44-47db-949d-752b8a6910d6?documentId=8bfcdfb1-cd6f-4dd9-9e0f-6a076f2257fc&agendaltemId=2145a06f-ac80-43e5-b746-72237ba631c5>

Het stadspanel hebben we vragen gesteld over gezondheid en over binnenstedelijk bouwen. De uitkomsten van het stadspanel gebruiken we onder andere voor de stadsgesprekken. Van alle stadsgesprekken worden verslagen gemaakt.

De opbrengst hebben we meegenomen in de totstandkoming van deze contourennotitie. We gebruiken de opbrengst ook in het thematisch beleid. Zo is het stadsgesprek over wonen gebruikt voor het bijgewerkte woonbeleid.

We willen de stadsdelen in. Daarvoor organiseren we stadsdeelgesprekken. De exacte vorm hiervan moeten we nog bepalen en hangt ook af van onze uitvoeringscapaciteit. De gesprekken zullen plaatsvinden in het tweede kwartaal van dit jaar.

Na de zomer gaan we in gesprek over de conceptomgevingsvisie met belanghebbenden. We maken daarvoor ook een korte film over de stadsgesprekken.

1.4. Doel van dit document

Waarmee moeten we rekening houden tijdens de actualisatie en de gebiedsuitwerking? Dat is de centrale vraag die we met dit document beantwoorden. Waarom is dat belangrijk?

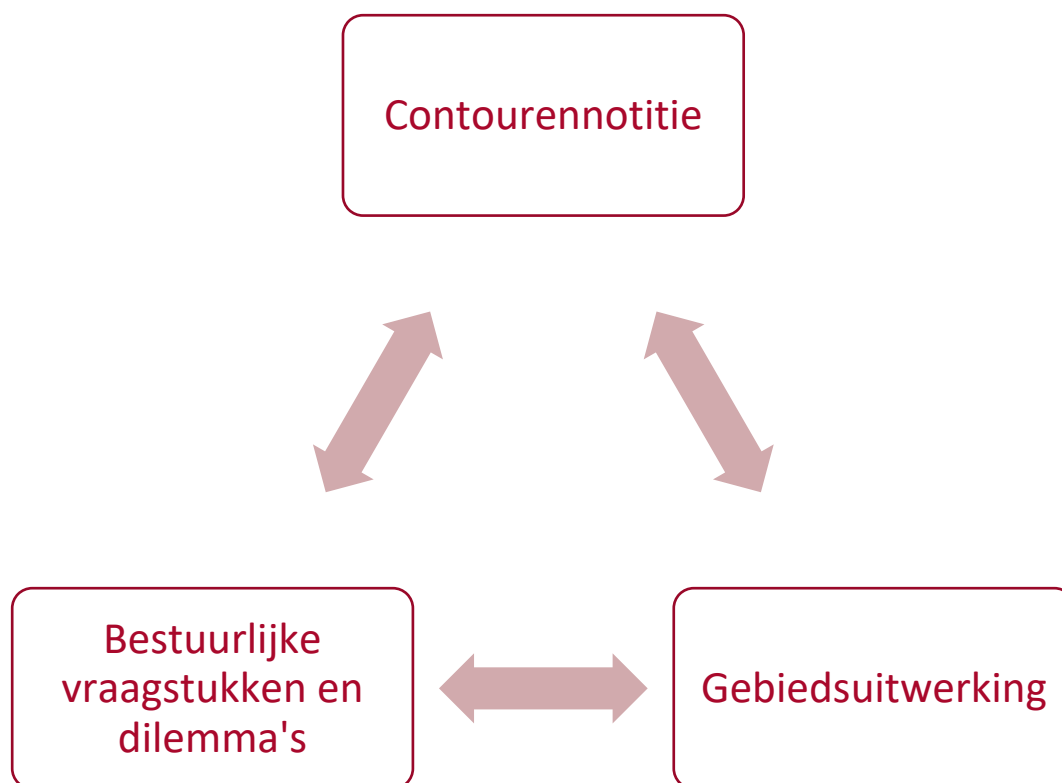
1.4.1. Op tijd bijsturen en met elkaar in gesprek

Het actualiseren van de omgevingsvisie is een uitgebreid en lastig proces. Het college heeft zicht op onze uitdagingen, maar weet niet alles. Daarom willen we tijdens de actualisatie regelmatig stilstaan. Dat zijn momenten waarbij we kijken of we op de goede weg zitten. Zo kan op tijd bijgestuurd worden door de gemeenteraad, mocht dat nodig zijn.

1.4.2. Rond proces

Op basis van deze contourennotitie wordt de gebiedsuitwerking van de omgevingsvisie gemaakt. In de startnotitie hebben we dit het afwegingskader genoemd. We vinden contourennotitie een meer passende naam.

De gebiedsuitwerking levert naar verwachting bestuurlijke vraagstukken en dilemma's op. De uitkomst hiervan wordt weer verwerkt in de conceptomgevingsvisie. Het werkt ook andersom. Bestuurlijke vraagstukken en dilemma's die nu al ontstaan op basis van deze contourennotitie, worden gebruikt in de gebiedsuitwerking.

Figuur 2: schematische weergave proces

1.4.3. Toezegging aan gemeenteraad

Bij de bespreking van de startnotitie is door het college een toezegging gedaan. Deze toezegging luidt: *‘de gemeenteraad wordt betrokken bij de dilemma’s voorafgaand aan het vaststellen van de visie, daarvoor worden sessies georganiseerd’*⁴. Met dit document geven we invulling aan deze toezegging. Aan de hand van gemaakte keuzes, bestuurlijke vraagstukken en dilemma’s, geeft dit document de gemeenteraad namelijk de mogelijkheid om op de inhoud te spreken over de omgevingsvisie.

1.4.4. Opbouw bijlage 1 tot en met 5

In de bijlage komen als opbouw vergelijkbare hoofdstukken terug, namelijk: opgave, gemaakte keuzes en bestuurlijke vraagstukken. We leggen uit wat we met deze begrippen bedoelen.

⁴ Toezegging 1688 d.d. 24 mei 2023 <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/3944b90e-e725-45b6-a93b-3be8b57aa6ce>

Opgave

- Dit beschrijft waar Nijmegen mee aan de slag gaat en het beleid op richt.

Gemaakte keuzes

- Dit beschrijft welk beleid het college toepast in de gebiedsuitwerking van de omgevingsvisie en in de conceptomgevingsvisie. In paragraaf 1.4.2. is beschreven dat dit beleid nog kan veranderen op basis van de gebiedsuitwerking en participatiebijeenvakomsten. Het beleid is een menging van beleid afkomstig uit 'bouwstenen', bestaand beleid en de huidige omgevingsvisie. Voor het thema gezondheid is een apart traject doorlopen.

Bestuurlijke vraagstukken

- Dit beschrijft zo veel als mogelijk aan de hand van probleemstellingen en mogelijke oplossingsrichtingen welke keuzes nog meer gemaakt kunnen worden. Het college betreft de gemeenteraad zo bij vraagstukken en dilemma's. Ze zijn afkomstig uit literatuuronderzoek, stadsgesprekken en algemene kennis over de stad. De vraagstukken kunnen als onderzoeksvraag worden opgenomen in de geactualiseerde omgevingsvisie. Ze kunnen dan meegenomen worden in een volgende actualisatie, of nu al worden verwerkt. Als dat het geval is, moet het verder uitgezocht worden en in samenhang met de rest van beleid worden ingepast.
-
- De bestuurlijke vraagstukken laten zien dat het beleid voor de fysieke leefomgeving nooit af is. Er zullen altijd nieuwe maatschappelijke vraagstukken ontstaan waar we antwoord op moeten geven.

1.5. Kanttekening bij dit document

In dit document staan verschillende doelstellingen en beleidsuitgangspunten *voor zover ze relevant zijn voor de omgevingsvisie*. Het is niet zo dat deze definitief zijn. Dit document is een tussenproduct. Op basis van dit document wordt nog een gebiedsuitwerking gemaakt en volgen nog verschillende participatiebijeenvakomsten. De kennis die we de komende tijd opdoen, gebruiken we om de hoofddoelstellingen en beleidsuitgangspunten bij te werken. De gemeenteraad stelt uiteindelijk de bijgewerkte omgevingsvisie vast. Dan is het beleid definitief.

1.6. Wat staat nog meer in dit document?

Hoofdstuk 2: bevat het 'waarom' van een omgevingsvisie. We gaan in op trends en ontwikkelingen die het noodzakelijk maken om beleid voor de lange termijn te maken.

Hoofdstuk 3: in dit hoofdstuk staat de centrale ambitie. Met de centrale ambitie maken we duidelijk hoe we willen dat Nijmegen zich richting 2050 ontwikkelt. In dit hoofdstuk staan ook de hoofddoelstellingen, thematische doelstellingen en randvoorwaarden.

Bijlage 1 tot en met 5: in deze bijlagen is het beleid geïnventariseerd waarmee we de doelstellingen kunnen bereiken. We hebben dit in de bijlage gezet, omdat het beleid nog een opsomming is van bestaand beleid en bouwstenen.

2. Waarom – Nijmegen in ontwikkeling

Nijmegen is een aantrekkelijke stad en dat willen we ook in de toekomst blijven. Dat gaat niet zomaar, want onze ruimtelijke opgaven zijn groot en de ruimte is beperkt. Er is ruimte nodig voor wonen, werken, groen en voorzieningen.

Dit betekent dat de ruimtelijke opgaven met elkaar gaan schuren, zoals meer (betaalbare) woningbouw versus ruimtelijke kwaliteit en bescherming van erfgoed, ruimte voor de circulaire economie versus de impact op de lokale leefomgeving en groei van de stad én meer ruimte voor klimaatadaptatie, biodiversiteit en spelen.

2.1. Geeft richting op hoofdlijnen

De omgevingsvisie geeft een beeld van de ruimtelijke ontwikkeling van Nijmegen tot 2050. Op die manier geven we op hoofdlijnen richting aan de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. De Nijmeegse omgevingsvisie gaat over:

- De belangrijkste kwaliteiten van de fysieke leefomgeving in Nijmegen en de stadsdelen;
- De ruimtelijke opgaven tot 2050 en de doelen die Nijmegen in die periode wil behalen bij ontwikkeling, gebruik, beheer en bescherming van haar grondgebied;
- De hoofdpunten van het relevante beleid voor de fysieke leefomgeving: hoe we de doelen willen behalen;
- Een samenhangend beeld van de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van de stad. We maken keuzes en stellen prioriteiten.

2.2. Een kader voor initiatieven en een wenkend perspectief

In de omgevingsvisie maken we keuzes over hoe en waarvoor we de beperkte ruimte in Nijmegen willen gebruiken. We weten dat niet alles kan, de omgevingsvisie dient daarom als afwegingskader voor initiatieven.

De omgevingsvisie werkt ook als een wenkend perspectief om gezamenlijk met inwoners, bedrijven, instellingen en andere overheden te werken aan een toekomstbestendig Nijmegen.

2.3. Een omgevingsvisie is verplicht

Onder de Omgevingswet zijn gemeenten verplicht om een omgevingsvisie te hebben. De omgevingsvisie hangt nauw samen met het omgevingsplan, een ander belangrijk instrument onder de Omgevingswet. De omgevingsvisie is de basis met de voornaamste doelen en hoofdlijnen van beleid. Het omgevingsplan is de juridische vertaling van de visie naar concrete regels.

Een omgevingsvisie is zelfbindend, dat betekent dat de inhoud alleen verplichtingen schept voor diegene (in dit geval de gemeente Nijmegen) die het document heeft vastgesteld.

2.4. Dit is Nijmegen: kernkwaliteiten

‘Old city, young vibe’ dat is Nijmegen kernachtig samengevat. Nijmegen als oudste stad van Nederland met veel historie, aantrekkelijke woonwijken en een waardevol landschap. Maar ook een bruisende stad met een jonge bevolking, met bijzondere evenementen en een divers aanbod aan onderwijs, cultuur en horeca. Een rijke historie, levendigheid en een gevarieerd landschap zijn belangrijke kernkwaliteiten van Nijmegen.

2.4.1. Een rijke historie

Nijmegen is een historische stad, de oudste stad van Nederland. Die historie is bepalend voor Nijmegen. Het geeft de stad kwaliteit en is belangrijk bij de profilering van de stad. Bij die profilering van Nijmegen zijn de Romeinen, middeleeuwen, Tweede Wereldoorlog en wederopbouw bepalende perioden.

Door de rijke historie beschikt de stad zowel boven- als ondergronds over waardevol erfgoed, waaronder erfgoed van nationaal en internationaal belang. Een aantal daarvan behoren tot de iconen van de stad, zoals de Sint Stevenskerk en het Valkhofpark.

2.4.2. Aantrekkelijke stad

Nijmegen is een aantrekkelijke stad om in te wonen, werken en verblijven. De stad voorziet in een goede balans tussen rust en reuring, heeft een jonge bevolking, goede voorzieningen en is prachtig gelegen. We zijn een sociale stad waar de inwoner centraal staat en iedereen mee kan doen. Nijmegen is ook een wendbare stad die zich weet aan te passen wanneer dat nodig is, zoals we hebben gezien bij de wederopbouw, de sprong over de Waal, de realisatie van de Spiegelwaal en het omarmen van het kanaal.

Ons stadscentrum is een waardevol gebied en bepalend voor de aantrekkingskracht van Nijmegen. Het is een belangrijke toeristische bestemming en functioneert als centrum voor de omliggende regio. Daarnaast is Nijmegen de thuisstad van bekende (sport)evenementen en culturele voorzieningen zoals de 4Daagse(feesten), Zevenheuvelenloop, Music Meeting, Doornroosje, Nyma/Vasim, Stadsschouwburg, de Vereniging en LUX.

Met onder andere de Radboud Universiteit, Radboudumc, Hogeschool van Arnhem Nijmegen en ROC huisvest Nijmegen belangrijke regionale- en landelijke onderwijsinstellingen. De aanwezigheid van onderwijs- en onderzoeksinstituten en bedrijven vertaalt zich o.a. in een aantrekkelijk ecosysteem voor kennisinstellingen en de Health & High Tech sectoren op onze campussen.

Verder is Nijmegen strategisch gelegen aan belangrijke (inter)nationale transportassen zoals de Waal, Maas-Waalkanaal, A50/A15 en de Betuwelijn.

2.4.3. Een gevarieerd landschap

Nijmegen biedt een unieke combinatie van stedelijkheid met natuur, water en landschap. In Nijmegen komen drie landschappen samen: de stuwwal, rivierterrassen en het rivierengebied. Hierdoor heeft Nijmegen een divers en aantrekkelijk glooiend landschap, met voor Nederland aanzienlijke hoogteverschillen. Het natuurlijk systeem van

deze drie landschappen heeft tot 1900 in belangrijke mate de ontwikkeling van de stad bepaald. De ligging aan de Waal is bepalend voor de ontwikkeling en de identiteit van de stad; Nijmegen is Waalstad.

Nijmegen heeft door de hele stad een uitgebreide groenstructuur met bijzondere stadsparken zoals het Valkhofpark, Kronenburgerpark, Rivierpark en Goffertpark. Maar ook met landgoederen zoals Brakkenstein en natuurgebieden in de uiterwaarden en op de stuwwallen. Vanuit de Grote Markt in de binnenstad is het slechts 700 meter lopen naar de Ooijpolder, onderdeel van nationaal landschap Gelderse Poort.

2.5. Grote veranderingen

De wereld om ons heen is voortdurend in beweging en er komen steeds nieuwe vraagstukken op ons af. Nijmegen heeft te maken met grote en lastige transitie op het gebied van klimaat, energie, mobiliteit, milieu, demografie en circulaire economie. Transitie die worden bepaald en gestuurd door landelijke, Europese en mondiale ontwikkelingen, maar met een grote impact op de Nijmeegse leefomgeving. Daarmee staan we als stad voor de keuze hoe met deze grote veranderingen om te gaan.

2.5.1. Meer inwoners

Nijmegen is een groeistad. De stad heeft ongeveer 187.000 inwoners (peildatum 1 januari 2024). Nijmegen heeft begin 2022 97.400 huishoudens. De groei van de stad past in een landelijke trend van groei die zich concentreert in steden. Nijmegen heeft nu 18% meer inwoners dan in 2000 en kent een bovengemiddelde groei ten opzichte van vergelijkbare kennissteden en het landelijke cijfer. De verschillen tussen wijken zijn groot, de stad is een lappendeken van wijken die groeien en krimpen.

Ook de komende jaren blijft de bevolking van Nijmegen groeien, daarover zijn alle bestaande prognoses (op basis van de demografische verkenningen uit 2022) het eens. Over hoe sterk die groei zal zijn, zijn er uiteenlopende scenario's, van 187.000 tot 202.000 inwoners in 2035. De toename zal het sterkst zijn bij de groep zeventigplusser.

2.5.2. Toenemend aantal jongeren en ouderen

Als studentenstad heeft Nijmegen een bevolkingsopbouw met veel jongeren. Het aantal jongeren blijft ook toenemen. Die opbouw en trend wijkt af van de regio en provincie, waar het aantal jongeren de komende decennia zal afnemen. Net als de rest van Nederland krijgt Nijmegen te maken met een stevige dubbele vergrijzing, dat wil zeggen fors meer ouderen en binnen die groep meer 80-plussers. In alle Nijmeegse wijken komen er meer ouderen te wonen. In Dukenburg en Lindenholt zal die trend als eerste zichtbaar zijn. De (dubbele) vergrijzing zal een grote impact hebben op de woonbehoefte, zorgvraag en (zorg)voorzieningen in de wijken.

2.5.3. Veel opgaven maar weinig ruimte

Alle Nijmegenaren hebben een plek nodig om te wonen, werken en recreëren. De druk op de ruimte neemt toe in een groeiende stad. Het ontbreekt Nijmegen aan uitbreidingsruimte en dus moet de bestaande ruimte efficiënt worden benut. Net als veel andere steden zet Nijmegen daarom in op functiemenging en meervoudig

ruimtegebruik, waarbij opgaven zoals groen, water, energie en gebiedsontwikkeling worden gecombineerd en we zo de stad ook leefbaar en gezond houden. In het verlengde hiervan is er een landelijke trend van meer regionale samenwerking, want overheden hebben elkaar nodig hebben om de grote ruimtelijke opgaven en transities goed in te kunnen vullen.

2.5.4. Woonopgave

De behoefte aan woningen is groot en loopt op termijn door. Van 2024 tot 2040 gaat het om ruim 16.000 woningen⁵. Op korte termijn is er een grote opgave: Nijmegen staat in de landelijke top 3 van regio's met het hoogste woningtekort. Van 2024 tot en met 2030 heeft Nijmegen de opgave om 10.000 (afpraak Woondeal) tot 12.000 (woonbehoefte) woningen toe te voegen, een aanzienlijke toevoeging ten opzichte van de huidige woningvoorraad van ongeveer 86.000 woningen.

De Nijmeegse woonvoorraad neemt toe door nieuwbouw en door toevoegingen in de bestaande voorraad zoals transformatie, woningsplitsing en optopping. Doel daarbij is om twee derde deel van de nieuwbouw in het betaalbare segment te realiseren: in de sociale huur, middeldure huur, goedkope of betaalbare koop. Deze betaalbare woonruimte is van belang voor huishoudens met lage en middeninkomens en daarbinnen diverse doelgroepen: van starters, tot gezinnen, tot mensen die uitstromen uit een zorginstelling, tot ouderen. De nadruk ligt daarbij op kleinere huishoudens. Verder kent Nijmegen als studentenstad een grote opgave als het gaat om studentenhuisvesting. Ook zal door vergrijzing de vraag naar levensloopgeschikte woningen, (zelfstandige) woonzorgconcepten en verpleeghuiszorg toenemen. Gezien de landelijke lijn om het aantal verpleeghuisplekken niet te verhogen, betekent dit dat meer kwetsbare ouderen in de wijken wonen en zorg zullen moeten ontvangen.

2.5.5. Groeiende werkgelegenheid

De afgelopen jaren is het aantal banen in de stad sterk gegroeid naar 110.490 banen in 2022 (+7.430 t.o.v. 2020). Nijmegen heeft een regiofunctie als werkstad. Bijna 60% van de Nijmeegse banen wordt ingevuld door inwoners van andere gemeenten en ruim de helft van de werkende Nijmegenaren doet dat buiten de eigen stad. Dat resulteert in veel in- en uitgaande pendel.

De werkloosheid in de stad daalt al sinds 2013. De werkloosheid is al jaren stabiel en komt overeen met vergelijkbare kennissteden. De werkloosheid is echter ongelijk verdeeld onder praktisch opgeleiden (10%, 2022) en theoretisch opgeleiden (2%).

⁵ De Woondeal 2.0 en het woonbehoeftenonderzoek gaan over de periode 2022 tot en met 2030. In de Woondeal 2.0 staan voor Nijmegen 13.000 woningen in deze periode. Het woonbehoefteonderzoek geeft een behoefte van 12.265 woningen en 2.250 studentenwoningen in deze periode. En van 2022 tot 2040 19.000 woningen. In 2022 en 2023 zijn ongeveer 2.800 woningen (netto) toegevoegd. De uitbreidingsbehoefte komt daarmee in de periode 2024 tot en met 2030 op 12.000 woningen. Voor de periode 2024 tot 2040 gaat het om ongeveer 16.250 woningen.

Nijmegen heeft in 2022 de meeste banen in de maatschappelijke sectoren zorg & welzijn (30%) en onderwijs (15%), gevolgd door zakelijke dienstverlening (12%) en detail-/autohandel (9%). Dit is zichtbaar in de concentratie van werknemers in de stad, namelijk rond het centrum, de Campus Heyendaal en bij Winkelsteeg/CWZ. In absolute zin heeft Nijmegen veel banen in de industrie (na Apeldoorn het meeste in Gelderland), maar relatief is het met 6% van het aantal banen een kleine sector.

2.5.6. Een veranderende beroepsbevolking

Door vergrijzing zal in een groot deel van Nederland de potentiële beroepsbevolking (15-75 jaar) afnemen. Nijmegen wijkt af van die trend. Naar verwachting blijft de beroepsbevolking hier stabiel tot 2050, hoewel ook dat een trendbreuk is. Krimp van de potentiële beroepsbevolking is een nieuw fenomeen waar de economie zich op aan zal moeten passen. Nu al kampen veel sectoren met een tekort aan arbeidskrachten, met als gevolg dat de groei van bedrijven, publieke diensten en grote opgaven zoals woningbouw en verduurzaming onder druk staan.

2.5.7. Vraag naar bedrijfsruimte

De vraag naar bedrijfsruimten neemt toe, maar het aanbod in de stad is beperkt. Ruimte voor werken staat onder druk door het accent op woningbouw. Door krapte in het aanbod van werklocaties, bedrijfsruimte en kantoren stokt de doorstroming en kunnen bedrijven niet of moeilijk doorgroeien in Nijmegen.

Op de Nijmeegse kantorenmarkt is sprake van een kwalitatieve mismatch. De toekomst ligt in ontmoetingskantoren in gemengde milieus. De Grift is de laatste nieuwe werklocatie die in Nijmegen gepland staat. Intensivering en herstructurering biedt kansen om ruimte vrij te spelen op bestaande werklocaties.

2.5.8. Kansenongelijkheid

In Nederland is een toenemende kansenongelijkheid tussen bevolkingsgroepen, zoals op de woningmarkt, in het onderwijs en op de arbeidsmarkt maar ook op het gebied van koopkracht en gezondheid. Onderwijsniveau is daarbij een belangrijk kenmerk. Er is een groeiende scheidslijn tussen praktisch en theoretisch opgeleiden. In Nijmegen wonen veel theoretisch opgeleiden en veel praktisch opgeleiden, en juist relatief weinig mensen in middenberoepen. Dit maakt de groeiende scheidslijn tussen praktisch en theoretisch opgeleiden extra relevant voor Nijmegen. Kansenongelijkheid is ook ruimtelijk terug te zien, er loopt een scheidslijn door de stad (globaal Oost/noord/Midden versus de rest) als het gaat om inkomen, onderwijsniveau, gezondheid, en opkomst verkiezingen.

2.6. Duurzaamheidstransities

Wereldwijd is afgesproken om de uitstoot van broeikasgassen in te perken om zo verdere klimaatverandering tegen te gaan. Nederland wil in 2050 klimaatneutraal zijn en om die doelstelling te halen zijn grote transities nodig. Deze duurzaamheidstransities raken bijna alles wat we doen. Hoe we wonen, werken, onszelf verplaatsen, maar ook wat we produceren, hoe we recreëren en consumeren. Nederland richt haar beleid op de verduurzaming van vijf sectoren: energie, mobiliteit, industrie, gebouwde omgeving en landbouw.

2.6.1. Naar een duurzame energievoorziening

Om de CO₂-uitstoot omlaag te brengen gaan we in Nederland over op duurzame energiebronnen voor het opwekken van elektriciteit en het verwarmen van onze huizen en gebouwen. Energie opwek en warmteproductie zal daarbij steeds meer lokaal of regionaal plaatsvinden, waaronder met zonnestroom bij bedrijven en particulieren. Ten opzichte van vergelijkbare steden blijft Nijmegen in de cijfers van 2022 enigszins achter in het aandeel lokaal opgewekte energie (4,9%). Bijna 10% van de woningen is dankzij het warmtenet in Waalsprong en Waalfront aangesloten op een warmtenet. Door de beperkte ruimte in de stad is Nijmegen voor duurzame opwek in sterke mate afhankelijk van de regio.

Ook energiebesparing is noodzakelijk om de landelijke doelstellingen te halen. Er ligt een grote opgave bij het isoleren en verduurzamen van bestaande (oudere) bebouwing en van bedrijfsprocessen. In de periode 2008 tot 2022 komt de totale energiebesparing in Nijmegen op bijna 20%, vooral door verminderd zakelijk verbruik.

2.6.2. Netcongestie

Het Nederlandse elektriciteitsnetwerk kan de snelheid van de energietransitie momenteel niet aan. Het aanbod (zon, wind) en de vraag (warmtepompen, elektrisch vervoer, nieuwbouw) groeit harder dan het elektriciteitsnetwerk zelf, met netcongestie tot gevolg. Een nieuw fenomeen voor Nederland. Maatregelen om de congestie aan te pakken zijn uitbreiding van het stroomnet, slimmer benutten van het net en met energiehubs vraag en aanbod beter op elkaar afstemmen. Voor deze maatregelen is ruimte nodig. De situatie in Gelderland is nijpend, met als gevolg dat tot 2030 geen nieuwe zware bedrijfsaansluitingen mogelijk zijn. Maar ook de aansluiting van nieuwe woningen, voorzieningen en verduurzamingsprojecten zijn niet langer te garanderen.

2.6.3. Naar een klimaatadaptieve leefomgeving

Ons klimaat verandert en de gevolgen daarvan zijn steeds duidelijker merkbaar. Door klimaatverandering zal het in Nederland in alle seizoenen warmer zijn, met meer tropische dagen en minder vorstdagen. De winters worden natter en de zomers droger, ook ontstaan er zwaardere buien. Nederland is bovendien kwetsbaar voor een stijging van de zeespiegel.

Om de nadelige effecten van klimaatverandering voor inwoners en omgeving te beperken moet onze leefomgeving anders, meer klimaatadaptief, worden ingericht. Het Rijk heeft daarom water en bodem aangewezen als sturend principe in de ruimtelijke ordening. Klimaatadaptatie vraagt van gemeenten o.a. om water langer vast te houden, wateroverlast te beperken, maatregelen tegen hittestress te nemen, klimaatbestendig te bouwen en klimaatbestendig groen aan te leggen.

2.6.4. Naar een circulaire economie

Nederland, de regio en gemeente Nijmegen zetten in op de transitie naar een circulaire economie. In een circulaire economie wordt de levenscyclus van producten en grondstoffen verlengd door o.a. hergebruik, delen, herstel en recycling. Op die manier is er nauwelijks afval en verspilling.

Hoe de circulaire economie er precies uit komt te zien, is echter onduidelijk, bijvoorbeeld op welke schaal de kringlopen gesloten worden. Die onduidelijkheid leidt tot onzekerheid over de ruimtelijke effecten van de transitie naar een circulaire economie. Het zou kunnen dat de circulaire economie veel ruimte nodig heeft. Voor het inzamelen, repareren en recyclen van materialen is veel ruimte nodig, zowel fysiek als in milieuruimte. Bovendien is in de overgangsfase ruimte nodig voor de lineaire- én de circulaire economie.

2.6.5. De duurzaam bereikbare stad

Lange tijd is ruimte voor de auto leidend geweest bij stedelijke ontwikkeling. Dat is niet langer houdbaar en ook niet goed voor de gezondheid van mensen. Met de groei van de stad neemt ook het aantal verplaatsingen toe, meer ruimte voor infrastructuur is er echter niet. Zonder verandering in de aanpak van mobiliteit lopen steden en regio's vast. Veel steden, waaronder Nijmegen, maken daarom een transitie door op het gebied van mobiliteit. Het gaat om een transitie naar mobiliteit die minder ruimte vraagt en meer samenhangt met andere maatschappelijke doelen zoals gezondheid, leefbaarheid en duurzaamheid. Van steeds meer ruimte voor infrastructuur gaan we naar het beter benutten van het bestaande netwerk. De mobiliteitstransitie geeft ruimte aan voetgangers, fietsers en OV. De mens krijgt (weer) een prominente plek in de openbare ruimte en alternatieven voor autogebruik en -bezit worden aantrekkelijker gemaakt.

Deelvervoer, elektrisch vervoer, meer data en smart mobility veranderen de impact van mobiliteit op de leefomgeving, hoe we ons kunnen verplaatsen en hoe we mobiliteit(stromen) kunnen sturen. Innovaties bieden zo steeds nieuwe kansen voor het stedelijke mobiliteitssysteem. Tegelijkertijd zorgt nieuwe technologie voor de uitdaging om overlast of onveilige situaties die ermee gepaard kunnen gaan te beperken.

2.7. Groene en gezonde leefomgeving

2.7.1. Een groene leefomgeving

In de stad, en bij stedelijke ontwikkeling, is het behouden en vergroten van groen en biodiversiteit een steeds nadrukkelijker thema, o.a. als gevolg van klimaatverandering. Maar ook door toenemende aandacht voor de intrinsieke waarde en het belang van natuur en water voor een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. Niet langer wordt uitgegaan van een harde grens tussen stad en land, maar van het verbinden van groene en blauwe structuren in de stad en het omliggende landschap. Het Nijmeegse en regionaal ruimtelijk beleid past in die trend met natuurinclusief bouwen, versterken van groen-blauwe structuren en inzet op de klimaatadaptieve stad.

De impact van landbouw, bedrijvigheid en mobiliteit op de kwaliteit natuur en water in Nederland staat door de stikstofcrisis hoog op de maatschappelijke en politieke agenda. Gerechtelijke uitspraken en (nieuwe) Europese regelgeving dwingen tot een strikter nationaal beleid om natuurwaarden en waterkwaliteit te beschermen. De landbouwtransitie hangt hier sterk mee samen en is een grote ontwikkeling in landelijke gebieden.

2.7.2. De gezonde stad

Gezondheid heeft met de invoering van de Omgevingswet een sterkere positie in de ruimtelijke ordening gekregen. De Omgevingswet richt zich o.a. op het bereiken en in standhouden van een gezonde en veilige leefomgeving. Dit is veel breder dan de 'goede ruimtelijke ordening' in de voorgaande wet. De Omgevingswet biedt ook ruimte voor lokaal maatwerk. Dat sluit aan bij de trend om actiever in te zetten op preventie, gezonde leefomgeving en gezonde keuzes.

Gemiddeld is de gezondheid goed in Nijmegen, tegelijkertijd er zijn grote verschillen tussen inwoners en deze zijn groter geworden. In Nijmegen hebben we gekozen om te groeien binnen de grenzen van de stad. Meer woningen en meer inwoners binnen de stadsgrenzen biedt mogelijkheden om voorzieningen op peil te houden en actieve mobiliteit te vergroten. De verdichting van de stad brengt ook uitdagingen met zich mee op luchtkwaliteit, geluid en het behouden en creëren van voldoende (groene) openbare ruimte voor ontspanning, rust en biodiversiteit. Dit vraagt dus ook om extra aandacht voor het creëren en behouden van een gezonde leefomgeving en de rechtvaardige verdeling tussen lusten en lasten over de stad en over inwonersgroepen.

2.8. Conclusie

Uit de vorige paragrafen blijkt dat Nijmegen een eigen identiteit heeft en voor veel verschillende opgaven en transities staat. Maar wat betekent dit voor de omgevingsvisie?

De belangrijkste kwaliteiten van de fysieke leefomgeving zijn beschreven in paragraaf 2.4. Nijmegen is aantrekkelijke groeiende stad met een rijke historie in een gevarieerd landschap.

De belangrijkste opgave waar Nijmegen voor staat, is gezond en toekomstbestendig te blijven groeien in inwoners en bedrijven binnen grote transities. Deze transities zijn: energietransitie en de verandering naar een circulaire economie.

3. Waarheen – nabije stad, visie 2050

Figuur 3: Schematische weergave contourennotitie

3.1. Centrale ambitie richting 2050

‘Nijmegen heeft de ambitie om in 2050 een gezonde, duurzame en nabije stad te zijn waarin de brede welvaart, gebruikers, huidige en wenselijke toekomstige kernwaarden en ruimtelijke kwaliteit centraal staan. In Nijmegen is ruimte voor voldoende woningen en banen die hierbinnen passen. Nijmegen wil namelijk dat huidige en toekomstige generaties goed en gezond kunnen wonen, werken en verblijven in Nijmegen.’

In de contourennotitie heeft het college bovenstaande eerste centrale ambitie richting 2050 geformuleerd. Deze centrale ambitie formuleert een vergezicht, uitgedrukt als fundamenteel maatschappelijk doel dat we nastreven. Ontwikkelingen in de stad moeten bijdragen aan deze centrale ambitie.

3.2. Hoofddoelen en ambities- stad in ontwikkeling

De doelen zijn een concretisering van de ambitie. Ze beschrijven de verandering die we in ieder geval willen bereiken. Met de hoofddoelen geven we dus prioriteit in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. De hoofddoelen stonden al in een andere vorm in de omgevingsvisie van 2020. Ze zijn bijgewerkt. Zo zijn de doelstellingen voor de woonopgave aangepast aan het nieuwste woonbehoefteonderzoek. De doelstellingen vanuit duurzaamheid zijn ook geactualiseerd. Het doel voor een klimaatbestendige stad komt uit de Klimaatadaptatiestrategie. De doelen over gezondheid zijn nieuw.

- Richting 2050 werken we met verschillende groeiscenario's. We hebben de ambitie een stad te zijn waar vraag en aanbod van woningen in balans is. Met een woningtekort van 2% is dit het geval. Het doel is om in 2030 een woningtekort van 2% te hebben. We spreken de ambitie uit van 2024 om tot 2040 ruim 16.000 woningen toe te voegen. Nijmegen heeft in 2050 een stedelijker karakter dan nu het geval is.

- In 2030 hebben we het doel van 55% CO2 reductie behaald. Nijmegen is in 2050 klimaatneutraal en circulair.
- Nijmegen werkt continu aan een gezonde fysieke leefomgeving. Dat drukken we daarom niet in de tijd uit. Wel zijn we in 2030 een beweegvriendelijke stad.
- Voor klimaatadaptatie is het streven dat voor 2035 alle prioritaire gebieden klimaatbestendig zijn. Volgens de regionale adaptatie strategie, waar op aansluiten, is de regio (en dus Nijmegen) bij voorkeur in 2035, maar uiterlijk in 2050 klimaatbestendig.

Figuur 4: Schematische weergave hoofddoelen omgevingsvisie

3.3. Ruimtelijk concept van een *Nabije Stad*

Om onze ambitie voor 2050 waar te maken en daarbij de groei van de stad op een duurzame en gezonde manier vorm te geven, kiest Nijmegen voor het ruimtelijk concept van een nabije stad. Alleen op die manier verwacht Nijmegen op een toekomstbestendige manier aan de vraag naar woningen en economische activiteiten te kunnen voldoen. We bouwen hiermee voort op de in 2020 gemaakte keuze om te groeien binnen de grenzen van een compacte stad.

Dat betekent dat Nijmegen blijft streven naar een compacte stad en toekomstige ontwikkelingen hierbinnen moeten passen. Hiermee houden we het groene landschap om Nijmegen open. We versterken ook de stedelijke hoofdgroenstructuur binnen de stad.

Een compacte stad betekent ook dat reisafstanden kort zijn. Inwoners kiezen vaker om te lopen en te fietsen. We zetten daarom de mobiliteitstransitie in om slim om te gaan met onze infrastructuur en voorzieningen.

Een nabije stad betekent ook een inclusieve stad. Een stad waarin inwoners elkaar, of nieuwe mensen kunnen ontmoeten en bedrijven ideeën kunnen uitwisselen. Dit zorgt voor culturele diversiteit en economische vernieuwing.

3.4. Strategisch ruimtelijke keuzes – ruimtelijke ontwikkeling

Het ruimtelijke concept van een nabije stad heeft het college uitgewerkt in 5 strategisch ruimtelijke keuzes. Deze ruimtelijke keuzes geven richting aan de gebiedsuitwerking van de omgevingsvisie in de stadsdelen.

3.4.1. Groeien binnen de grenzen van de stad

Nijmegen kiest ervoor te blijven groeien. We werken aan onze woonopgave en willen een economisch veerkrachtige stad blijven. Deze groei vindt binnen de grenzen van de stad plaats en draagt bij aan de centrale ambitie.

Nijmegen kiest ervoor om bepaalde gebieden te transformeren en binnenstedelijk te bouwen met respect voor de identiteit en kwaliteiten van de wijken. We nemen de identiteit, zoals erfgoed en (gewenste) ruimtelijke kwaliteiten van gebieden en locaties als uitgangspunt voor de ontwikkeling van Nijmegen. Dat betekent dat de ontwikkeling van wijken per wijk verschilt. En op basis van bestaande en gewenste kwaliteiten een ander startpunt kent. Om de groei binnen de grenzen van de stad mogelijk te maken, zet Nijmegen in op vergroening.

Bouwen binnen de grenzen van de stad maakt het aantrekkelijk om over korte afstanden te verplaatsen. Om dit mogelijk te maken zetten we ook zo veel mogelijk in op functiemenging. In sommige delen van Nijmegen is functiemenging niet mogelijk.

Niet alle opgaven kunnen we binnen de grenzen van Nijmegen oplossen. Daarom zien we tegelijkertijd het belang van regionale samenwerking, bijvoorbeeld voor onze werk-, mobiliteits- en energieopgave.

3.4.2. Hoogstedelijke milieus rondom ov-knooppunten en sterke campussen

In het centrumgebied (binnenstad, stationsgebied, Waalfront en Hof van Holland), Campus Heyendaal, Station Dukenburg en Winkelsteeg kiest Nijmegen voor een hoogstedelijk karakter met functiemenging en hoge dichtheden. Dat kan omdat deze gebieden in de buurt van een ov-knoop liggen en ontsloten worden met snelfietsroutes.

3.4.3. Groter centrumgebied

Door verschillende projecten aan de oevers van de Waal ontstaat een divers nieuw gemengde milieus. Binnen dit gebied worden verschillen hotspots met elkaar verbonden. De komende jaren worden de gebieden Hoge Bongerd, Waalfront (inclusief NYMA) en Hof van Holland (verder) ontwikkeld. Het zijn unieke stedelijke milieus, die zorgen voor diverse voorzieningen, werkgelegenheid en duurzame energie.

Binnen 'Nijmegen omarmt de Waal' krijgen de rivieroevers een belangrijke functie als openbare ruimte. Zo wordt de Waal meer zichtbaar en beleefbaar. Daarbij streven we naar variatie in de verschillende deelgebieden, zodat elk deelgebied aantrekkelijk is voor specifieke groepen.

3.4.4. We omarmen het kanaal

Hierbij zetten we in op intensivering en transformatie van de huidige woongebieden in Dukenburg, Lindenholt, Neerbosch-Oost, Hatert, groene gebieden en het werkgebied Winkelsteeg. We volgen de gebiedsvisie TPN-West⁶. TPN-West is een industriegebied waar de focus ligt op duurzame economische ontwikkeling en leefbaarheid, zowel binnen het gebied als in de omliggende woonwijken. We hanteren het uitgangspunt dat de economische ontwikkeling op TPN-West in balans is met leefbaarheid in de omgeving. Op die manier blijft TPN-West in de nabije toekomst een belangrijk regionaal industriegebied en is er in de omliggende woongebieden sprake van een goede leefomgeving.

Door de Kanaalzone tot ontwikkeling te brengen, werken we aan een betere verbinding van Dukenburg en Lindenholt met de rest van de stad en geven we de bestaande wijken rondom het kanaal een impuls. Door de leefomgeving aantrekkelijker te maken met gevarieerdere wijken die rijker aan voorzieningen worden, dragen we bij aan het verbeteren van de brede welvaart en gezondheid van de inwoners. De bestaande kwaliteiten en identiteiten van de gebieden benutten we voor de transformatieopgave.

3.4.5. Samen met de regio: meer landschap en meer stad

Nijmegen maakt onderdeel uit van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. We hebben elkaar nodig en werken daarom samen bij ruimtelijke opgaven als verstedelijking, natuur en water, en landbouw. Regionaal is afgesproken dat verdichting plaatsvindt in bestaande steden en dorpen. Zo behouden we als regio een open landschap. We zetten in de regio sterk in op de fiets en alternatieven voor de auto.

3.5. Hoofdpijnen van het beleid – thematische doelstellingen

De hoofddoelen die Nijmegen nastreeft om onze ambitie voor 2050 te bereiken, heeft het college concreter gemaakt en aangevuld met andere thematische doelstellingen. Om een overzichtelijk beeld te houden heeft het college ook de hoofddoelstellingen opgenomen in het overzicht.

Het college heeft de thema's uit de omgevingsvisie van 2020 gehandhaafd. Deze thema's waren:

- Sociale en gezonde stad
- Economisch veerkrachtige stad
- Aantrekkelijke stad
- Duurzame stad

Deze thema's bestaan uit verschillende doelen. Aan deze doelen werkt Nijmegen. Alhoewel de geactualiseerde omgevingsvisie van Nijmegen loopt tot en met 2050, heeft niet elk doel 2050 als eindjaar. Sommige doelen wil Nijmegen eerder dan 2050 behalen. Andere doelen zijn weer niet verbonden aan een jaartal. Voor die doelen geldt

⁶ De gebiedsvisie TPN-West is te raadplegen via:

<https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/23b06f28-ad2b-40cb-bc8e-5a73387673d8?documentId=0306cf6a-33eb-42fd-a017-b5145e12a8ae&agendaltemId=c4a8de2d-5a48-41f0-8ce1-4c1f09cddb45>

dat het noemen van een jaartal niet mogelijk is. Hieronder volgt een overzicht van de doelen per onderwerp. Hoe we deze doelen willen behalen (het beleid) volgt later in deze notitie.

Onderstaande doelstellingen zijn belangrijke doelstellingen. Omdat de wens bestaat om scherpere keuzes te maken, krijgen de hoofddoelstellingen (uit 3.2.) bij een echt onoplosbaar conflict prioriteit. In de praktijk kunnen veel doelen gecombineerd worden en zullen we proberen zo veel als mogelijk bijdragen aan verschillende doelen. Dat past binnen de Omgevingswet, waarin de omgevingsvisie gebruikt wordt om mogelijk strijdige of juist meekoppelende ontwikkelingen met elkaar in verband te brengen.

3.5.1. Sociale en gezonde stad

- Het beschermen en bevorderen van gezondheid door het creëren en behouden van een gezonde leefomgeving (hoofddoelstelling).
- Het bevorderen van een inclusieve en veerkrachtige stad met een sterke sociale basis.

3.5.2. Economisch veerkrachtige stad

- Het bevorderen van een toekomstbestendige economie en brede welvaart door het faciliteren (en stimuleren) van innovatieve en duurzame concepten/oplossingen.
- Het behouden en bevorderen van een passend aanbod van banen voor de beroepsbevolking van de stad en regio, waarmee Nijmegen aantrekkelijk blijft voor werkgevers en werknemers.
- Het bereiken van een duurzame economie in 2050, met een focus op het bevorderen van circulariteit, een goede bereikbaarheid, vergroening en het faciliteren van de energietransitie.
- Het versterken van een krachtig (inter-)nationaal economisch profiel.

3.5.3. Aantrekkelijke stad

- Het verkleinen van de woonopgave (hoofddoelstelling)
- Het bevorderen van voldoende en betaalbaar en kwalitatief goed aanbod van woningen.
- Het behouden van de leefbaarheid en identiteit van wijken
- Het beschermen en benutten van cultureel erfgoed en het beleefbaar maken van de rijke geschiedenis
- Het bereikbaar houden van de stad en meer ruimte maken voor schone, actieve mobiliteit en ander ruimtegebruik
- Het schoner maken van de mobiliteit.
- Het beschermen van de landschappelijke kwaliteiten rond de stad.
- De identiteiten van de stad inzetten als inspiratiebron bij ruimtelijke ontwikkelingen
- Het behouden en verder versterken van de detailhandelsstructuur en het bevorderen van een leefbare stad met goede voorzieningen.
- Het zijn van een aantrekkelijke stad met een bruisende binnenstad en vrijetijdseconomie.

3.5.4. Duurzame stad

- Het bereiken van een klimaatneutrale stad in 2050 en het bereiken van 55% CO²-reductie in 2030 (hoofddoelstelling).
- Het bevorderen van circulariteit om bij te dragen aan een landelijke circulaire economie in 2050 (hoofddoelstelling).
- Uiterlijk in 2050, maar bij voorkeur in 2035 is Nijmegen een klimaatbestendige stad die goed voorbereid is op de gevolgen van hitte, droogte en wateroverlast, door het bevorderen van klimaatadaptatie, waarbij voor 2035 de prioritaire gebieden uit de klimaatadaptatiestrategie zijn aangepakt (hoofddoelstelling).
- Het bevorderen van een groene en gezonde stad voor mensen, flora en fauna door het behouden, versterken en uitbreiden van het areaal en de kwaliteit van groen en de biodiversiteit.
- Het verbeteren van de werking van het natuurlijk systeem (bodem, water en groen) door het bevorderen van vitale gezonde veerkrachtige bodems met een gezond bodemecosysteem.
- Het beschermen en waar mogelijk/nodig verbeteren van de kwaliteit van grond en grondwater.
- In de omgevingsvisie wordt rekening gehouden met het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en dat de vervuiler betaalt.

3.6. Uitgangspunten – structurerende factoren

Groeien binnen de grenzen van de stad kan alleen als transities en opgaven leidend zijn in de vormgeving van de stad. Zo zijn water en bodem en de fysieke gezonde leefomgeving sturend en het energiesysteem en de circulaire economie leidend om de stad toekomstbestendig te houden. Dat betekent dat water, bodem, de gezonde fysieke leefomgeving doorslaggevend zijn bij de inrichting van Nijmegen. Maar ook dat het energiesysteem en de circulaire economie als beperkende factoren richting geven aan de ruimtelijke keuzes die we maken.

3.7. Vertrekpunt - brede welvaart en gebruikers van de stad

In Nijmegen zetten we de gebruikers van de stad en de brede welvaart centraal in de ruimtelijke keuzes die we maken. Daarom kijken we verder dan economische groei en materiële welvaart.

Brede welvaart gaat over de kwaliteit van het leven rekening houdend met de invloed die dit heeft op de kwaliteit van leven van toekomstige generaties hier en elders in de wereld. Hierin zijn alle welvaart- en welzijnsaspecten van belang, zoals gezondheid, werk en vrije tijd, zorg, wonen, inclusiviteit, gelijke kansen, veiligheid, onderwijs, kwaliteit van de natuur en leefomgeving en de waardering van het eigen leven.

Nijmegen is kritisch op ontwikkelingen die niet bijdragen aan deze brede welvaart. Ontwikkelingen moeten zo veel mogelijk passen binnen en bijdragen aan de brede welvaart. Gebruikers centraal betekent dat we nadrukkelijker rekening houden met de gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen op de gebruikers van onze stad.

3.8. Bestuurlijke vraagstukken

3.8.1. Overkoepelend afwegingskader

Probleemstelling:

De huidige omgevingsvisie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad, maar er ontbreekt een overkoepelend afwegingskader. Het hebben van een overkoepelend afwegingskader is belangrijk. Hiermee kunnen we beter uitleggen waarom Nijmegen bepaalde keuzes maakt.

Oplossingsrichting:

Met dit document stellen we voor om de gezonde leefomgeving en duurzaamheid als leidende principes te kiezen. Deels doen we dit omdat we hiermee aansluiten op de bedoeling van de Omgevingswet. Hierin staat dat we een veilige en gezonde leefomgeving moeten bevorderen. We doen dit ook omdat alleen een leefbare stad uiteindelijk een toekomstbestendige stad is.

In de praktijk betekent dit dat we kritischer zijn op ontwikkelingen in de stad. Alleen die ontwikkelingen die positief bijdragen aan de gezonde leefomgeving en duurzaamheid zijn wenselijk. Ook zullen de bodem, het watersysteem, duurzaamheid en circulariteit structurerend zijn.

Dit betekent niet dat het niet meer mogelijk is woningbouw en bedrijvigheid toe te voegen. Dit is en blijft mogelijk. Maar wel met goede randvoorwaarden (contramal, vergroening, verduurzaming en mobiliteitstransitie). Stedelijke ontwikkeling zal hiermee wel kostbaarder worden. Immers, negatieve effecten worden zo veel als mogelijk met andere maatregelen opgelost en niet afgewenteld.

Nog meer richting kan worden gegeven door te kiezen voor brede welvaart⁷, of de Sustainable Development Goals (SDG's)⁸, of een combinatie van de twee. Brede welvaart gaat over alles wat van invloed is op het welzijn van mensen, in brede zin (vergelijkbaar met het Engelse wellbeing) (Weterings et al. 2022)⁹. De SDG's zijn internationaal overeengekomen doelen voor welzijn en duurzame ontwikkeling en ligt de focus voor beleid bij het bevorderen van synergie. Nijmegen is al een Global Goals gemeente. De VNG beschikt over een handreiking om de SDG's toe te passen¹⁰. Om dit toe te passen is verder onderzoek nodig.

⁷ Monitor brede welvaart: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/brede-welvaart-trend>

⁸ Monitor SDG's: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/sustainable-development-goals-rapport/inleiding>

⁹ Rapport: Sociaal-economisch beleid vanuit een brede welvaartsperspectief. P. 4: <https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2023-sociaal-economisch-beleid-vanuit-een-bredewelvaartsperspectief-5146.pdf>

¹⁰ Zie hiervoor: <https://vng.nl/sites/default/files/2020-04/handreiking-global-goals-in-het-gemeentelijk-beleid-2020.pdf>

Rol	Verbetering beleid	Door ondersteuning van...	Voorbeeld toepassingen
Monitoring	Beter zicht op 'hoe het ervoor staat'	... het signaleren en agenderen van maatschappelijke kwesties	Monitor Brede Welvaart & SDG's
Effectiviteit beoordelen	Beter zicht op (verwachte) effecten van beleidsvoorstellen	... het ex ante/ex post evalueren van de bijdrage van beleid aan brede welvaart en/of de SDG's	Verankeren van brede welvaart in de begrotingssystematiek; het Rijksbrede Beleidskompas
Wenselijkheid in kaart brengen	Beter zicht op mogelijke gewenste uitkomsten en/of prioriteringen	... informeren van mogelijke beleidskeuzes vanuit een expliciet normatieve visie	PBL-studie over brede welvaartperspectieven op mobiliteitsbeleid
Keuzes uitleggen	Betere uitleg van bestuurlijke keuze	... expliciete toelichting op beleidskeuze over wat vooral van belang is en ten koste waarvan dat mag gaan	Nog geen expliciete voorbeelden

Figuur 5: Mogelijke rollen voor brede welvaart en/of de SDG's in beleid. Bron: PBL

In deze contourennotitie heeft het college ervoor gekozen om de brede welvaart op te nemen. Dat hebben we gedaan omdat we met het concept brede welvaart goed kunnen uitdrukken dat we in het ruimtelijk beleid goed willen kijken naar het welzijn van mensen.

Alhoewel het belangrijke thema's zijn vindt het college de SDG's te specifiek voor in de omgevingsvisie. Zo gaan de SDG's bijvoorbeeld ook over *kwaliteitsonderwijs, gendergelijkheid en vrede, justitie en sterke publieke diensten*. Thema's die niet gaan over de fysieke leefomgeving.

3.8.2. Ontwikkelperspectief richting 2050

Probleemstelling:

De huidige omgevingsvisie geeft richting aan de ontwikkeling van Nijmegen qua woningbouw en bedrijvigheid tot en met 2035. Richting geven ná 2035 is ook wenselijk. Hiermee kunnen we beter laten zien hoe Nijmegen zich op de lange termijn ontwikkelt. We moeten inwoners perspectief bieden en meenemen in toekomstige ontwikkelingen. Zeker omdat uit een enquête voor het stadspanel blijkt dat veel inwoners een verdere verdichting van hun wijk niet wenselijk vinden.

We weten ook uit ervaring dat de woonbehoefte blijft toenemen. Op basis van het huidige woonbehoefteonderzoek hebben we een beeld van de woonbehoefte tot 2040. Het is waarschijnlijk dat de woonbehoefte op basis van toekomstige onderzoeken hoger uitvalt.

Oplossingsrichting:

Het college vindt het wenselijk om richting te geven aan de hand van al gemaakte afspraken. Dat betekent dat we zoekgebieden kunnen verkennen die passen bij de richting uit de huidige omgevingsvisie. Binnen de centrale ambitie moeten zoekgebieden bijdragen bij aan een nabije, gezonde en duurzame stad.

Voornamelijk de keuze om het kanaal te omarmen geeft aanleiding om onderzoek te doen. In de huidige omgevingsvisie is opgenomen dat we de wijken rondom het kanaal versterken met woningbouw en meer functiemenging (Neerbosch-Oost, Lindenholt, Dukenburg, Hatert). Aan het kanaal ligt ook TPN-West. Met een motie is opgeroepen pas ná 2040 voor het gebied TPN-West onderzoek te doen naar transformatie¹¹.

De gebiedsuitwerking van de omgevingsvisie kan een eerste verkennende stap zijn naar zoekgebieden. Kanttekening hierbij is dat altijd extra stedenbouwkundigonderzoek gedaan moet worden. Daarnaast vraagt dit om een gesprek over wenselijkheid hiervan in relatie tot leefbaarheid en milieucontouren.

¹¹ Motie d.d. 28 oktober 2020: *Ook de Oostkanaalhavens hoort bij de omgevingsvisie*. Te raadplegen via: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/409da634-ddee-4868-903f-e7146b649719>

Bijlage 1. Hoe - Sociale en gezonde stad

1.1. Opgave - doelen

Nijmegen wil een gezonde stad zijn waar mensen gezond kunnen leven. Een gezonde leefomgeving beschermt, bevordert en faciliteert de gezondheid van inwoners en stimuleert de biodiversiteit. Het is een omgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag zoals bewegen, sporten en gezond eten. Dat betekent ook een nabije stad met ruimte voor ontmoeten. En dat negatieve omgevingsfactoren zo min mogelijk invloed hebben op de gezondheid.

Het Nijmeegse gezondheidsbeleid is vastgelegd in de Gezondheidsagenda¹². Maar het bevorderen en beschermen van gezondheid is ook een basis voor ander beleid zoals Klimaatadaptatiestrategie, Sportbeleid, Mobiliteitsbeleid en Uitvoeringsprogramma ‘Op weg naar gezonde luchtkwaliteit’. Een gezonde leefomgeving kent veel verschillende aspecten die ook terugkomen in de andere hoofddoelen. Om gezondheid onderdeel te maken van ruimtelijke ontwikkelingen zijn we op basis van interne bijeenkomsten, interviews met partners en een stadspeiling bij inwoners, gekomen tot acht onderwerpen die richting geven aan een gezonde leefomgeving, namelijk:

1. Beweegvriendelijke omgeving
2. Gezond milieu
3. Groene en klimaatbestendige omgeving
4. Ruimte voor ontmoeten en verbinden
5. Gezond en sociaal wonen voor iedereen
6. Functiemenging waar mogelijk
7. Gezonde en duurzame voedselomgeving
8. Schoon en veilig

Deze gebruiken we bij de plannen voor gebiedsontwikkeling en worden verder verbeterd op basis van ervaring en nieuwe inzichten. Beschermen, bevorderen en faciliteren zijn drie perspectieven op een gezonde leefomgeving die terugkomen in de uitwerking van de gezonde leefomgeving in Nijmegen.

Bij de inrichting van de fysieke leefomgeving is het belangrijk om aan te sluiten bij de behoeftes, belangen en specifieke omstandigheden van de inwoners (menselijke maat). Het actief betrekken van inwoners bij het inrichten van de directe fysieke leefomgeving en creëren van medeverantwoordelijkheid voor deze omgeving, is belangrijk voor de gezondheid van het individu, sociale cohesie en ‘gezondheid’ van een wijk.

¹² De voortgangsrapportage van de *Gezondheidsagenda* is te raadplegen via:
<https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/a6c6a021-46a5-49da-ab89-aa33aa5b89e4?documentId=5bc9cfcd-938c-43b9-9bb6-285bb38fa589&agendatItemId=e7af7d2f-6d57-4b5e-ab4c-1d6378598a60>

Nijmegen kent verschillende type gebieden met elk hun eigen kenmerken als het gaat om inrichting, maar ook bevolkingssamenstelling. Dit vraagt naast stadsbrede acties ook om maatwerk en differentiatie als het gaat om het realiseren van een gezondere leefomgeving. Zo zal de focus in het stadscentrum anders liggen dan in Lindenholt. We kiezen er bewust voor om meer aandacht te hebben voor stadsdelen en wijken waar de gezondheidsachterstanden van inwoners het grootst zijn, zodat we met ingrepen in de fysieke leefomgeving een bijdrage kunnen leveren aan een betere gezondheid voor inwoners. De differentiatie per stadsdeel sluit aan bij de gebiedsuitwerking die we opnemen in de omgevingsvisie.

1.1.1. Beweegvriendelijke omgeving

Nijmegen wil een stad zijn die mensen stimuleert, faciliteert en uitdaagt om actief te bewegen. Daarom willen we hier ruimte aan geven in de stad. Bij de infrastructuur in de stad hebben we oog voor de menselijk maat door uit te gaan van het STOMP-principe. Dit sluit aan bij de mobiliteitstransitie en dit betekent dat we bij de (her)inrichting van de stad eerst kijken naar voetgangers (stappers), fietsers (trappers) en goed openbaar vervoer, gevolgd door deelmobiliteit en personenauto. De infrastructuur biedt voetgangers en fietsers een veilige, comfortabele route die actief vervoer de aantrekkelijkste keuze maakt. We vinden het ook belangrijk dat inwoners van alle leeftijden op buurt-, wijk- en stadsniveau gezond en actief kunnen leven. Daarbij hoort een omgeving die mogelijkheden en voorzieningen biedt om te bewegen, ontmoeten, spelen en sporten. Maatwerk is essentieel om de plekken aantrekkelijk te maken voor de diverse gebruikers.

1.1.2. Gezond milieu

In Nijmegen moet iedereen veilig en gezond kunnen leven. Nu én in de toekomst. Lucht, bodem, oppervlaktewater en grondwater zijn zo schoon mogelijk. We hebben hierbij aandacht voor schone lucht en het beperken van de vervuiling/overlast van houtstook en werken aan een rookvrije generatie. We streven naar schoon en emissieloos bouwen en nemen maatregelen voor schone mobiliteit. Bij ontwikkelingen houden we voldoende afstand tussen schadelijke bronnen en gevoelige bestemmingen zoals woningen, scholen en kinderopvang. Ook milieuaspecten zoals lichthinder, geur en geluid zijn van belang om gezond te kunnen leven. Stille plekken zijn belangrijk om de drukte te ontlopen of te 'ontstressen'. Rust in eigen huis is nodig, maar ook een rustige plek niet te ver van huis. We brengen de helft van onze tijd binnenshuis door. Een gezond binnenmilieu vinden we daarom in Nijmegen essentieel.

1.1.3. Groene en klimaatbestendige omgeving

We willen ons beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Dit doen we onder meer door groen toe te voegen. Aanwezigheid van groen in de stad heeft een positieve invloed op gezondheid. Groen verbetert het milieu, zorgt voor een rijke biodiversiteit, zorgt voor betere waterberging, dempt geluidhinder en verkoelt in warme periodes. Een natuurlijke omgeving biedt ook mogelijkheden om te bewegen, te ontspannen en rust te vinden. Verder draagt buurtgroen, zoals parkjes, plantsoenen en buurt- en volkstuinen, bij aan sociale cohesie. Vergroenen helpt bij een gezonde leefstijl én zijn van belang voor klimaatadaptatie en biodiversiteit en is daarom verder uitgewerkt in het hoofdstuk over duurzaamheid.

1.1.4. Ruimte voor ontmoeten en verbinden

In Nijmegen leven we samen in de stad. Je verbonden voelen met anderen is belangrijk voor de eigen gezondheid, maar ook voor de sociale cohesie in de wijk. Elkaar tegenkomen op straat, op aantrekkelijke plekken in de buurt of bij wijkcentra of in het centrum draagt bij aan mentaal welbevinden en verbondenheid in de wijk en in de stad. Wat aantrekkelijk is, is afhankelijk van de gebruikers en vereist maatwerk. Door de plekken voldoende dichtbij en voor iedereen, veilig en gemakkelijk toegankelijk te maken kunnen zij goed gebruikt worden. Ruimte voor ontmoeten, creëren we in een aantrekkelijke binnenstad, maar ook door goede voorzieningen in iedere wijk. We stimuleren een leefomgeving waarbij ruimte is voor kunst, cultuur en creativiteit en ruimte voor lokaal eigenaarschap.

1.1.5. Gezond en sociaal wonen voor iedereen

In Nijmegen streven we naar voldoende betaalbare en energiezuinige woningen voor alle inwoners. We zijn een inclusieve stad waar iedereen een plek kan vinden om te wonen en te leven. We vinden toekomstbestendige en een gemengde wijken belangrijk voor de leefbaarheid. Er is sprake van een gevarieerd woningaanbod voor verschillende type huishoudens en mogelijkheden voor gemeenschappelijke woonvormen. Daarbij zetten we in op gemengde wijken en buurten, waar mensen zich thuis voelen en waar ze mensen met verschillende leefstijlen en omstandigheden tegenkomen. Op deze manier proberen we sociale draagkracht en draaglast meer met elkaar in evenwicht te brengen. Dit draagt bij aan de oplossing van diverse maatschappelijke vraagstukken. Verder streven we naar voldoende voorzieningen in deze wijken en ruimte voor bedrijvigheid.

1.1.6. Functiemenging waar mogelijk

In Nijmegen willen we dat mensen goed kunnen wonen in een fijne wijk en omgeving. Een goede menging van functies draagt hieraan bij. In een buurt waar wonen, werken en een gevarieerd aanbod van voorzieningen (op het gebied van zorg, winkelen, ontspanning, ontwikkeling) goed gemengd zijn, bewegen inwoners meer omdat voorzieningen lopend of met de fiets bereikbaar zijn. Dit zorgt ervoor dat meer mensen de auto laten staan (en dus minder luchtverontreiniging, geluidsoverlast en verkeersproblemen). Goede functiemenging draagt ook bij aan levendigheid en het ontmoeten van buurtgenoten. We hebben hierbij aandacht voor een goede mix van rust en dynamiek. Functiemenging in hoge dichtheid maakt een gebied toekomstbestendiger. Doordat een plek of ruimte voor meer doelen geschikt is, kan het zich makkelijker aanpassen aan nieuwe omstandigheden en is het minder kwetsbaar.

Functiemenging is niet overal mogelijk. Dat kan gaan over monumentale parken en industriegebieden waarvan het om gezondheidsredenen niet wenselijk is dat mensen er wonen.

1.1.7. Gezonde en duurzame voedselomgeving

In Nijmegen stimuleren we een gezonde voedselomgeving waarbij kiezen voor gezonde voeding zo makkelijker mogelijk wordt gemaakt. Dat betekent een gezond voedselaanbod in publieke voorzieningen en een openbare ruimte die gezond gedrag stimuleert. Denk aan gezond voedsel in school- en sportkantines, maar ook watertappunten, schoolmoestuinen, eetbaar groen en moestuinen in de wijk.

1.1.8. Schoon en veilig

In Nijmegen hechten we veel waarde aan een schone en veilige leefomgeving. Een schone en veilige leefomgeving is goed onderhouden en is vrij van (zwerf)afval. Dit nodigt uit tot bewegen, ontmoeten, spelen en sporten en bevordert daarmee de gezondheid van inwoners. Inwoners van jong tot oud moeten veilig gebruik kunnen maken van de leefomgeving en zich ook veilig voelen. Een aantrekkelijke en toegankelijke omgeving met voldoende verlichting draagt hieraan bij.

1.2. Gemaakte keuzes

1.2.1. Beweegvriendelijke omgeving

- We zorgen ervoor dat de omgeving actief bewegen (wandelen, fietsen, spelen, sporten) stimuleert en faciliteert.
- We kiezen in de woongebieden voor duurzame en schone mobiliteit, aanzet tot bewegen en zo min mogelijk (openbare) ruimte gebruikt, zodat die beschikbaar is voor spelen, ontmoeten, groen en andere gewenste functies.
- We willen een stad met plekken waar kinderen kunnen spelen. We zetten ons in om de samenspeelkansen van alle kinderen te bevorderen door de *Samenspeelbelofte*, die ondertekend is door de gemeente, verder uit te werken.
- Op stedelijk en wijkniveau ontwikkelen we een netwerk van aantrekkelijke beweegroutes voor iedereen. Daarvoor maken we een fijnmazig netwerk van routes en ommetjes voor wandelen, fietsen en bewegen.
- Bewegen, Ontmoeten, Spelen, Sport (BOSS)¹³: werken aan een netwerk van 4 lagen (bovenwijkse beweegnetwerken, Groene sociale knooppunten, buurtplekken, ruimte op straat) in de stad die zorgt voor een omgeving die bewegen, ontmoeten, spelen en sport stimuleert van inwoners van alle leeftijden.
- We realiseren meer schone, veilige en obstakelvrije stoepen en hebben meer aandacht voor de beleving.
- We zorgen voor een faciliterende fysieke (sport) infrastructuur die voor iedereen toegankelijk is.
- We maken werk van de grote vernieuwingsgolf die eraan komt, voor de openbare ruimte, wegen, bruggen e.d. We kiezen bij onderhoud en vervanging voor een toegankelijke openbare ruimte met meer groen, die veilig is en ruimte biedt voor klimaatadaptatie, ontmoeting, sport, spel en beweging.

¹³ Zie: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/2e654ecf-9664-4b3c-89dd-908ae0540340?documentId=18568566-af9d-40fc-9b93-b82f847dced4&agendatemplId=224e5045-8d64-4654-86f8-0945f0dbc663>

- De basis voor het beleid over toegankelijkheid is vastgelegd in het ‘Handboek Nijmegen toegankelijk’¹⁴ dat de gemeente sinds 2017 gebruikt. Dit handboek ook gekoppeld aan het ‘Actieprogramma Inclusie 2021-2024’¹⁵.

1.2.2. Gezond Milieu

- We werken aan het Uitvoeringsprogramma 'Op weg naar een gezonde luchtkwaliteit' 2020-2030¹⁶ en nemen actief deel aan het landelijke Schone Lucht Akkoord (SLA). Met de aanpak van de binnenlandse bronnen streven we naar een gezondheidswinst van minimaal 50 procent in 2030 ten opzichte van 2016. Een andere afspraak uit het Schone Lucht Akkoord is dat we met partijen toewerken naar de WHO-advieswaarden in 2030. De advieswaarden uit 2005 zijn daarbij uitgangspunt.
- In de “Gebiedsvisie TPN-West” geven we aan dat TPN-West een industriegebied is waar de focus ligt op duurzame economische ontwikkeling en leefbaarheid, zowel binnen het gebied als in de omringende woonwijken. Deze kernwaarden zijn met elkaar in balans. Daarbij wordt gestreefd naar vermindering van de milieudruk op de leefomgeving en gaat TPN-West voor duurzaam transport en mobiliteit over weg en water. Vermindering van milieudruk betreft zowel het terugdringen van de uitstoot van schadelijke stoffen (zoals NOx en Zeer Zorgwekkende Stoffen) naar lucht, water en bodem als hinder van geur, geluid en trillingen.
- We streven naar schoon en emissieloos bouwen, ook met het oog op circulariteit, de energietransitie en luchtkwaliteit.
- We streven we naar een Rookvrije Generatie in 2040.
- De Wet bodembescherming is opgenomen in de Omgevingswet. Als bodemgevoelige locaties wijzen wij in het omgevingsplan, naast de plaatsen waar een gebouw voor verblijf van mensen wordt gebouwd, ook volkstuinten, kinderspeelplaatsen en voedselbossen aan. Op deze locaties zijn de normen voor lood in de bodem lager.
- We beheersen, voorkomen en verminderen bodemverontreiniging in overeenstemming met vastgestelde normen en zorgen voor een ondergrondse ordening die ontwikkelingen mogelijk maakt.
- De ontwikkelingen in de gemeente Nijmegen bieden kans om bodemverontreiniging en aanwezige explosieven uit de Tweede Wereldoorlog op te ruimen, waarmee we stad en omgeving gezonder en veiliger maken.
- De Wet geluidhinder is een belangrijke basis in de ruimtelijke afweging voor het aspect geluid. Deze wet biedt geluidgevoelige functies (zoals woningen), op basis van zonering, bescherming tegen

¹⁴ Zie: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/c73da81b-6961-4cda-881c-de95619e560d?documentId=de58103a-f596-41e8-9683-467d4beb6b9c&agendaltemId=715e6062-6c33-4ed1-b7a8-040cc48674f4>

¹⁵ Zie voor de voortgangsmontor: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/92633d7d-5086-4dca-bdd8-7650deef4ac0?documentId=6c318855-719d-402e-892e-3eee9de9caae&agendaltemId=47e63c47-6f2b-4a47-bacc-d8f244ed3a14>

¹⁶ Zie hiervoor: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/c39e8606-a170-4df2-aac5-583cabe759e2?documentId=cf35a3c9-5388-41a1-bc8b-5414e0a58248&agendaltemId=b979185a-544f-48b1-9157-16354fc5dca5>

geluidsoverlast van wegverkeerlawaaï, spoorweglawaaï en industrielawaaï. De Wet geluidhinder is een wettelijk beoordelingskader bij vooral het vaststellen van bestemmingsplannen en het verlenen van Omgevingsvergunningen "Afwijken bestemmingsplan".

- We hebben in februari 2024 het Nijmeegse geurbeleid bestendigd, waarin wordt bevestigd dat het beoordelingskader voor het Gelders geurbeleid ook wordt gebruikt voor vergunningsverlening Nijmeegse bedrijven en de beoordeling van ruimtelijke plannen. De geuronderzoeken die op dit moment worden uitgevoerd op bedrijventerrein Nijmegen-West en Weurt leveren een actueel beeld op van de huidige geursituatie. Mogelijk leidt dit tot een voorstel voor een nieuw, dan wel gewijzigd geurbeleid.
- We bestendigen het huidige beleid uit de bestaande Omgevingsvisie over het bouwen van gevoelige bestemmingen langs drukke wegen: "Bij ontwikkelingen houden we voldoende afstand tussen schadelijke bronnen en gevoelige bestemmingen zoals woningen, scholen en kinderopvang in overeenstemming met de landelijke GGD-richtlijn.

1.2.3. Ruimte voor ontmoeten en verbinden

- In 2030 willen we een verblijfsvriendelijke binnenstad hebben waar geparkeerde auto's geen deel meer uitmaken van het straatbeeld, met uitzondering van mindervalide plaatsen en deelauto's.
- We verkennen of het mogelijk is om leefstraten te realiseren in Nijmegen.
- Het beschermen en benutten van cultureel erfgoed en het beleefbaar maken van de rijke geschiedenis.
- Een activerend wijkaccommodatiebeleid dat sociale cohesie en maatschappelijke participatie stimuleert en faciliteert, dat initiatieven van inwoners en zelforganisaties stimuleert en ondersteunt.
- Het inrichten van sociale groene knooppunten in stadsdelen.
- We werken verder aan de toegankelijkheid van gemeentelijke gebouwen zoals wijkcentra, sportzalen en culturele voorzieningen met een meerjarenprogramma.
- Bij herbestemming van religieus erfgoed zetten we in op functies die een rol kunnen spelen in de wijk en (mede) als ontmoetingsplek kunnen dienen.

1.2.4. Gezond en sociaal wonen voor iedereen

- Als Nijmegen willen we de impact van de groei van de stad op de omgeving zo klein mogelijk houden. De groei van de stad benutten we om de kwaliteit van de stad te verbeteren. Daarbij denken we aan strategieën als intensiveren, combineren, functiemenging en transformatie van bestaande gebieden.
- Het bevorderen van voldoende passend en betaalbaar aanbod van woningen, met aandacht voor toegankelijkheid en binnenklimaat.
- We werken aan gevarieerde wijken in de verschillende stadsdelen zodat er meer menging is tussen verschillende groepen inwoners wat weer bijdraagt aan een inclusievere samenleving.
- Er worden woningen gereserveerd voor bijzondere doelgroepen die uitstromen uit intramurale woonvormen en instellingen waaronder mensen met een psychische kwetsbaarheid.
- Sterke gemengde wijken met een eigen identiteit en kwaliteit en voor iedereen passende, bereikbare en goed toegankelijke voorzieningen.

- We richten ons op sterke wijken met voor iedereen passende, bereikbare en goed toegankelijke voorzieningen.
- Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen staan leefwereld, welbevinden en gezondheid van inwoners centraal. Om verbeteringen te realiseren werken we met placemaking en ondersteunen we tijdelijke functies en initiatieven.

1.2.5. Functies zijn goed gemengd

- Compacte en leefbare stad; Nijmegen blijft een compacte stad met een duidelijke identiteit, waar het door functiemenging en slimme combinaties aantrekkelijk is om te wonen en te verblijven.
- In de periode tot 2040 willen we de mogelijkheden van verdichting en functiemenging vooral in de stedelijke knooppunten stimuleren.
- We versterken de wijken rondom het kanaal met woningbouw en meer functiemenging (Neerbosch-Oost, Lindenholt, Dukenburg, Hatert). We maken deze toekomstbestendig en lossen vraagstukken op het terrein van welzijn, zorg, inkomen, werk, gezondheid, leefbaarheid en veiligheid op.
- Onze woonopgave willen we nadrukkelijk combineren met andere opgaven, zoals werken, voorzieningen en mobiliteit. Hierbij willen we sterk inzetten op de bereikbaarheid met fiets en openbaar vervoer. Door te verdichten en functies te mengen, komen reisdoelen dicht bij elkaar te liggen.

1.2.6. Gezonde en duurzame voedselomgeving

- De oriënterende notie stadslandbouw en voedsel 'Nijmegen – stadslandbouw van de grond'¹⁷ geeft een aanzet voor vervolgstappen voor een duurzame en innovatieve stadslandbouw, en voor een korte voedselketen tussen producent en consument.
- Onderdeel in het actieprogramma economische visie is de Economische foodagenda. De inzet van lokale MKB-ondernemers in de voedselproductie, -verwerking en -verkoop en experts te bundelen en te stroomlijnen met als doel te komen tot een voedselactieplan dat de regio dient.
- We stimuleren het realiseren van schoolmoestuinen.

1.3. Bestuurlijke vraagstukken

1.3.1. Beweegvriendelijke omgeving

Probleemstelling en oplossingsrichtingen

Met de verstedelijking van de stad dient de openbare ruimte goed op orde te zijn. Dit vraagt extra aandacht voor bestaande plekken in de stad met achterstallig onderhoud. Vanuit gebiedsgerichte aanpak zouden ook financiële middelen moeten doorstromen naar openbare ruimte die op dit moment achterstallig is.

¹⁷ Zie: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/e973c54d-b10d-475a-ac67-4d15459c4bf3?documentId=f3a97eda-d832-4e1f-b5b6-e0ce4188ec57&agendatempld=0ae409bc-1fc5-41d8-9557-33329eda75cc>

We willen primaire voorzieningen actief inrichten op voetganger en fietsers om de druk op auto's te verminderen. Dit zorgt voor een veilige en overzichtelijke omgeving, waarbij de auto soms op afstand staat.

1.3.2. Gezond milieu

Oplossingsrichtingen

- We halen de omgevingswaarden voor de luchtkwaliteit zoals deze zijn vastgelegd in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Vervolgens werken we aan een nog schonere lucht. Dit doen we door de maatregelen zoals beschreven in het Uitvoeringsprogramma 2020-2030 “Op weg naar gezonde luchtkwaliteit Nijmegen 2020-2030” uit te voeren, de ontwikkelingen te monitoren en waar mogelijk maatregelen bij te stellen. Ook de aankomende nieuwe EU-grenswaarden worden op termijn in het Bkl opgenomen en zijn vanaf dan bindend, ook in toetsing van ruimtelijke plannen. Deze nieuwe EU-grenswaarden zijn mede gebaseerd op de recente WHO-advieswaarden van 2021.
- Bij zowel vergunningverlening als bij de ontwikkeling van ruimtelijke projecten, streven we ernaar dat er geen geurgevoelige bestemmingen boven de in ons beleid vastgestelde richtwaarde komen te liggen. Hierdoor zorgen we voor het terugdringen van ervaren overlast en bevorderen we een gezonde leefomgeving. We wijzen geurgevoelige functies aan in het omgevingsplan. Voeren actief toezicht uit op de emissies van geur en zorgen ervoor dat we beschikken over een actueel inzicht van de geuremissies door bedrijven. (Toelichting: dit kan in een aantal situaties discussie opleveren met projecten en projectorganisaties. Als voorbeelden zijn te noemen: Kinderdorp Neerbosch; Winkelsteeg/Plaza Foods. Aandachtspunt is ook geplande hoogbouw waarbij geurbelasting anders kan zijn dan op maaiveld.)
- We beschermen omwonenden tegen industriële emissies door vergunningen van bedrijven tijdig te actualiseren en zo scherp mogelijk te vergunnen. We communiceren daarbij actief naar omwonenden en betrekken hen hierbij. We stimuleren bedrijven om invulling te geven aan hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. We voeren actief toezicht uit op de emissies van schadelijke stoffen door bedrijven en zorgen ervoor dat we een actueel inzicht hebben van de emissies door bedrijven.
- We zetten in op het ontmoedigen van houtstook door middel van voorlichting, communicatie en financiële prikkels om te stoppen met het stoken van hout. Houtstook veroorzaakt namelijk overlast en gezondheidsschade. De uitvoeringsrealiteit bemoeilijkt een stads breed (gedeeltelijk) verbod op houtstook. Daarom zetten we in op een meldplicht en een stookverbod bij nieuwbouw.
- We stellen vast of continueren Nijmeegse normen (omgevingswaarden) in ons omgevingsplan op het gebied van lucht, geluid en bodem. Hierbij kan differentiatie ontstaan tussen locaties om evenwichtige toedeling van functies mogelijk te maken. Dit gebeurt zoveel mogelijk in overeenstemming met bijvoorbeeld GGD-advieswaarden voor lucht, geluid, bodem. Bestaande voorbeelden zijn strengere geluidsnormen in woonwijken dan in het centrum die soms strenger zijn dan wettelijke normen of op afstand plaatsen van gevoelige bestemmingen en woningen ten opzichte van drukke doorgaande wegen.

1.3.3. Groen klimaat bestendige omgeving

Probleemstelling en oplossingsrichting

Door verdichting en de grote opgave in de openbare ruimte staat deze onder druk. Daarom moet er expliciet aandacht zijn voor verschillende vormen van gebruik in de openbare ruimte die soms niet met elkaar samen kunnen gaan. Het mengen van functies is een doel, maar niet altijd mogelijk.

1.3.4. Ruimte voor ontmoeten en verbinden

Probleemstelling en oplossingsrichting

Initiatieven van bewoners zijn van hoge waarde voor identiteit van de buurt. Daarom willen we extra aandacht voor plekken van het onverwachte.

1.3.5. Gezond en sociaal wonen voor iedereen

Probleemstelling en oplossingsrichting

Voor sociale nieuwbouw geldt dat deze op eenzelfde manier als andere woningtypes afgewogen worden tegen locaties keuzes. Sociale woningbouw kan niet het sluitstuk zijn tussen locaties met een slechte gezondheidsbelasting.

1.3.6. Functie menging waar mogelijk

Oplossingsrichting

We leggen vast in een gebiedsgerichte uitwerking wat we verstaan onder functiemenging per stadsdeel. Functiemenging beschrijven we als het mengen van woonfuncties met andere functies zoals dienstverlening, maatschappelijke voorzieningen, sportvoorzieningen, horeca, detailhandel, scholen, (kleinschalige) bedrijven, etc.

1.3.7. Gezonde en duurzame voedselomgeving

Probleemstelling en oplossingsrichting

Om gezond op te groeien is een gezonde voedselomgeving essentieel. We streven naar een gezonde voedselomgeving, maar willen we verder gaan dan de landelijke standaard? Experts zeggen sluit nieuwe functies uit met ongezond voedingsaanbod met een bepaalde afstand rond een school en onderzoek verder juridische mogelijkheden voor het weren van fastfood en gemaksvuedsel.

1.3.8. Schoon en veilig

Oplossingsrichting

We laten ons inspireren trends op meervoudig gebruik van meubilair en inrichting van de openbare ruimte. Op basis van bevinden van algemene richtlijnen, scherpen wij ons beleid aan.

Bijlage 2. Hoe – Economisch veerkrachtige stad

2.1. Opgave - doelen

2.1.1. Toekomstbestendige economie, verduurzaming en versterken (inter-) nationaal profiel

Nederland streeft naar een toekomstbestendige economie die klimaatneutraal, circulair en beter bestand is tegen schokken. Landelijk zal meer dan voorheen brede welvaart het doel zijn. In Nijmegen sluiten we ons hierop aan.

Nijmegen wil in 2050 een stad wil zijn met aantrekkelijke banen. Daarvoor is een evenwichtige economische ontwikkeling noodzakelijk met arbeidsplaatsen voor zowel praktisch geschoolden als voor theoretisch opgeleiden. Door het bieden van voldoende én toekomstbestendige werklocaties kunnen kansen worden vergroot om (jong) talent aan de stad te binden en een goede balans te behouden tussen de samenstelling van de beroepsbevolking in Nijmegen én de regio en het aantal en typen banen. Het bieden van voldoende en geschikte ruimte voor de economische activiteiten is tegelijkertijd een goede basis om het voorzieningenniveau verder te versterken.

2.1.2. Versterken detailhandelsstructuur

We zijn een leefbare stad met een goede voorzieningen, deels op stads-, wijk- en buurtniveau. We hebben een fijnmazig net aan buurt en wijkwinkelcentra in de directe nabijheid van onze inwoners. Dat willen we behouden en versterken.

2.2. Gemaakte keuzes

2.2.1. Toekomstbestendige economie verduurzaming en versterken (inter-) nationaal profiel

- We zijn woon- én werkstad. Een evenwichtige groei van de stad betekent ook ruimte voor economie. We bieden ruimte aan bedrijven die passen bij de woon- en werkstad die we willen zijn. We stimuleren de start en groei van bedrijven in een sterk economisch ecosysteem, met name in de kansrijke Nijmeegse sectoren. We bieden daarom ruimte aan bedrijven die aansluiten bij ons economisch profiel. We letten daarbij op een evenwichtige ontwikkeling van vraag- en aanbod op de arbeidsmarkt.
- Nijmegen heeft een goede basis aan werklocaties met veel variëteit. De Nijmeegse werklocaties zijn complementair aan elkaar en belangrijke plekken als het gaat om aantal banen. We zetten in op het versterken en toekomstbestendig maken van onze werklocaties. Onze grootste werklocaties naast de campussen zijn: Trade Port Nijmegen-west, Bijsterhuizen, De Grift en Rietgraaf, Winkelsteeg en Brabantse Poort.

- Marktkontwikkelingen en signalen vanuit de markt laten zien dat er behoefte is aan (nieuwe) kantoorruimte in Nijmegen¹⁸. De afgelopen jaren hebben vooral in het teken gestaan van het terugdringen van het overaanbod aan kantoorruimte; veel kantoorpanden zijn getransformeerd. De huidige kantorenmarkt vraagt om een andere focus: het behouden van voldoende kwalitatieve kantoorruimte op aantrekkelijke, toekomstbestendige kantoorlocaties. Dit vraagt om een duidelijke keuze maken voor voldoende kwalitatieve kantoorruimte op de meest toekomstbestendige locaties: Centraal Station, Centrum, de beide Campussen en Brabantse Poort/Kerkenbos;
- Uit een recent werklocatieonderzoek komen 5 strategische aanbevelingen voor evenwichtige ontwikkeling, namelijk:
 - Strategische ruimte voor de circulaire economie en energietransitie
 - Versterken van kwaliteit (boven)regionale logistieke knooppuntfunctie
 - Efficiënter en duurzamer gebruiken van (delen van) bestaande bedrijventerreinen
 - Doorontwikkelen van de innovatie-omgevingen
 - Inpassen van kleinschalige bedrijfsruimte bij functiemenging in woon-werkgebieden. We willen de wijk economie stimuleren, voor zover dit aansluit bij een betere leefbaarheid in de wijk.
- De vraag naar ruimte op werklocaties neemt ook de komende jaren volgens de prognoses toe. Tegelijkertijd is er in Nijmegen en in de regio sprake van een toenemende druk op de beschikbare ruimte. Voor de komende 10 jaar is de verwachte vraag naar bedrijventerreinen groter dan het aanbod. Het aanbieden van voldoende ruimte wordt steeds meer een vraagstuk dat niet alleen in onze stad, maar in de regio moet worden opgepakt.
- We actualiseren in 2024 de Economische Visie¹⁹. De accountmanagers en het Ondernemerspunt hebben een belangrijke rol als het gaat om het opvangen van signalen uit de markt. We gaan door met het Uitvoeringsprogramma in de Economische Visie. Jaarlijks worden meer dan 50 projecten uitgevoerd om economische ontwikkeling te stimuleren. Deze projecten hebben ook hun impact op het verder versterken van ecosysteem (campussen en werklocaties) in Nijmegen.
- We zetten in op sterke campussen en profileren hierbij de unieke kracht van health & high tech. Voor campus Heyendaal werken we/ hebben we samen met de campuspartners het beleid verder uit/ uitgewerkt in de gebiedsvisie voor Heyendaal.
- We profileren Nijmegen als oudste stad van Nederland met een jong en bruisend karakter. Hiervoor zetten we onze citymarketing gericht op 'old city, young vibe' in.

¹⁸ Zie hiervoor het *Kantorenmarktonderzoek*:

<https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/b902bf2d-25da-407a-9857-618b122b15fa?documentId=bc6b24ea-a870-4587-9334-dad72df242ae&agendaltemId=82d05652-17aa-4dbf-b0e3-87be136d2a70>

¹⁹ Zie brief over traject *Economische Visie*:

<https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/5ce8cfee-a9bb-48c0-8469-aa32665735f3?documentId=6a12bafd-3426-41f6-920d-af42459a2103&agendaltemId=aba0095e-4e90-4f2c-bfa6-71dd3bec53de>

- We versterken ons evenementenklimaat en stimuleren evenementen die bijdragen aan het profiel van onze stad.

2.2.2. Detailhandelsstructuur en het bevorderen van een leefbare stad met goede voorzieningen

Dit netwerk willen we behouden en verder versterken. Tegelijkertijd willen we ruimte bieden aan kleinschalige nieuwe initiatieven rond horeca en retail in de directe nabijheid van bewoners, als deze initiatieven bijdragen aan een meer leefbare wijk.

2.2.3. Gastvrije binnenstad

Het beleid voor de binnenstad is opgenomen en verder uitgewerkt in de gebiedsvisie Koers voor de binnenstad²⁰. De filosofie van deze gebiedsvisie is dat de binnenstad de huiskamer van Nijmegen is. We zijn voor bewoners en bezoekers een aantrekkelijke stad met een bruisende vrijetijdseconomie (binnenstad, horeca, evenementen, cultuur, sport en omgeving).

²⁰ Zie voor de Koers voor de Binnenstad:

<https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/5ce8cfee-a9bb-48c0-8469-aa32665735f3?documentId=d7c84c8c-0b1f-482c-adc8-d87db2d67788&agendaItemId=2a1c4bd3-7caf-414c-9df5-8b81af96c62e>

Bijlage 3. Hoe – Aantrekkelijke stad

3.1. Opgave - doelen

3.1.1. Voldoende aanbod van betaalbare woningen

Veel mensen wonen al prettig in Nijmegen. Dat willen we behouden. Tegelijkertijd zijn veel mensen opzoek naar een betaalbare woning.

Er is krapte op de woningmarkt waardoor veel mensen geen (geschikte) woning kunnen vinden. De woningbehoefte in de regio Arnhem-Nijmegen is aanzienlijk met 54.000 woningen in de periode 2022-2040, waarvan 41.000 tot en met 2030. De Nijmeegse opgave is zo'n 13.000 nieuwe woningen tot 2030. Er is behoefte aan betaalbare koop- en huurwoningen en studentenhuisvesting, tegelijkertijd is de realisatie daarvan financieel gezien moeilijk (onrendabele top). Door de vergrijzing neemt de vraag naar (zelfstandige) woonzorgconcepten en verpleeghuiszorg toe. Gezien de landelijke lijn om het aantal verpleeghuisplekken niet te verhogen, betekent dit dat meer kwetsbare ouderen in de wijken wonen en zorg zullen moeten ontvangen.

Nijmegen heeft voldoende woningen in de planning staan om te voorzien in de woningbehoefte. De woningvoorraad neemt niet alleen toe door nieuwbouw, ook via transformatie, woningsplitsing en optopping zijn nieuwe woningen in de bestaande stad te realiseren. Kanttekening hierbij is de krapte op het stroomnet vanwege netcongestie tot 2030.

3.1.2. Leefbaarheid en identiteit van wijken

We willen inwoners een prettige leefomgeving blijven bieden. De identiteit van de wijken is uitgangspunt voor binnenstedelijke bouwopgaven. Nijmegen is in verschillende periodes gebouwd. Hierdoor heeft de stad verschillende type bebouwing en structuren. Deze hebben een eigen kwaliteit. Met stedelijke transformatie worden ook andere kwaliteiten toegevoegd.

Tegelijkertijd kan het ook een impuls geven aan de leefbaarheid, doordat er meer draagvlak is voor voorzieningen en binnenstedelijke ontwikkelingen als vliegwiel kunnen fungeren voor het klimaatbestendig maken van onze leefomgeving.

3.1.3. Cultureel erfgoed

Ons erfgoed is bepalend voor de identiteit, kwaliteit en profilering van de stad. Nijmegen kent een lange geschiedenis, waarin de stad is gegroeid en zich ontwikkeld heeft. Van al deze perioden is erfgoed bewaard gebleven. Zichtbaar en niet-zichtbaar onder de grond.

De afgelopen decennia is er veel aandacht geweest voor ons erfgoed. We hebben gebieden beschermd en werken gestaag aan de uitbreiding van de monumentenlijst. Ook is er veel archeologisch onderzoek gedaan, waarmee het archeologisch bodemarchief bewaard is gebleven. De Romeinse Limes locaties zijn Unesco-werelderfgoed

geworden. En er is nieuw erfgoed bij gekomen. Toch zijn er nog opgaven voor de toekomst. Nog niet al ons waardevol erfgoed is voldoende beschermd om ongewenste sloop of opgraving te kunnen voorkomen. Er zijn plekken in onze stad met een bijzonder verleden, maar waar dit onvoldoende zichtbaar is. Bij ruimtelijke ontwikkelingen worden de kansen van erfgoed niet altijd benut of staat behoud van het erfgoed onder druk door andere opgaven die we als stad hebben. Om de identiteiten en kwaliteiten van onze stad te kunnen bewaren en benutten is het van belang om ons erfgoed goed te beschermen en in stand te houden.

3.1.4. Erfgoed beschermen en in standhouden

We zorgen goed voor ons erfgoed, zodat het erfgoed kan blijven bijdragen aan de identiteit, kwaliteit en profilering van de stad. Hiervoor beschermen we monumenten, zorgen we voor passende regels en maken we monumenten toekomstbestendig. Daarnaast zorgen we voor goede inpassing van ons erfgoed bij ruimtelijke ontwikkelingen.

3.1.5. Beleefbaar maken van de rijke geschiedenis

Het rijke verleden en de verhalen en het erfgoed die zijn overgeleverd zijn van groot belang voor de profilering van onze stad en voor de aantrekkingskracht op inwoners en bezoekers. Door de geschiedenis nog beter beleefbaar te maken kunnen we de identiteit van onze stad versterken, evenals de aantrekkelijkheid.

3.1.6. Erfgoed als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen

Erfgoed is een factor die ook kwaliteit geeft aan de omgeving. Daarnaast draagt het bij aan de identiteit van een gebied en biedt het verleden aanknopingspunten en een inspiratiebron voor ontwikkelingen. Gebieden met identiteit zorgen voor een toekomstbestendige stad, waar mensen graag willen wonen, werken, verblijven en recreëren.

3.1.7. Omliggend landschap behouden

Nijmegen is een compacte stad omringd door een prachtig landschap. Dit is een belangrijke kernkwaliteit van de stad. We willen deze kwaliteit verder versterken door de groei binnen de stadsgrenzen te faciliteren. Daarmee houden we de stad vitaal en dynamisch en sparen we het landschap.

3.2. Gemaakte keuzes

3.2.1. Voldoende en betaalbaar aanbod van woningen.

Het woonbeleid is opgenomen en verder uitgewerkt in het woonbeleid. Hierin is opgenomen dat we voldoende en betaalbaar aanbod van woningen willen creëren door:

- Nieuwbouw binnen de bestaande stad;
- Het beter benutten van de bestaande voorraad (mogelijkheden bieden voor woningsplitsing, voorkomen van leegstand, transformatie van gebouwen en verkamering);
- Inzet van de juiste instrumenten (o.a. omgevingsplan).

We zetten in op voldoende woningen, wonen en zorg, betaalbare woningen, duurzaamheid, leefbaarheid en veiligheid in gemengde wijken.

3.2.2. Het behouden van de leefbaarheid en identiteit van wijken

Het belang van ruimtelijke kwaliteit is onderdeel van de transformatie van gebieden en locaties. Dit gaat over de synergie tussen gebruikswaarde, toekomstwaarde en belevingswaarde van gebieden en locaties. Gebruikswaarde gaat over effectief, efficiënt en meervoudig ruimtegebruik. Toekomstwaarde draait om duurzaam, aanpasbaar en robuust ingerichte ruimte. Belevingswaarde stelt vormgeving, karakter en onderscheidende kwaliteit centraal. Door ook de herkomstwaarde mee te nemen komen de ontstaansgeschiedenis en identiteit van een plek in beeld.

We zetten in op 10 leidende principes bij binnenstedelijke ontwikkelingen. Deze principes zijn voor de hele stad inzetbaar, maar geven ook richting aan concrete ontwikkelingen in Nijmegen. De principes doen recht aan de verschillen tussen gebieden. Ze zullen daar per locatie zorgen voor een andere afweging. Op basis hiervan laten we zien hoe een ontwikkeling kan bijdragen aan de omgevingsvisie. De komende jaren zal Nijmegen dit nog verder ontwikkelen. Onderstaand principes komen ook terug bij de onderwerpen Sociale en Gezonde stad en Duurzame Stad. De principes zijn:

- Mixen en verdichten
- Voortbouwen op lokale identiteit
- Verdichten en vergroenen
- Contramal als drager voor verdichting
- Betekenisvolle plekken
- Aantrekkelijk verblijfsklimaat
- Natuurinclusief en klimaatadaptief
- Netwerk voor mensen
- Gezond metabolisme
- Doe het samen

3.2.3. Het beschermen van cultureel erfgoed

- We wijzen nieuwe monumenten aan.
- We maken passende regelgeving voor bescherming en instandhouding van ons waardevol erfgoed.
- We behouden de kwaliteiten van onze beschermde gebieden en nemen het als uitgangspunt voor ruimtelijke opgaven in deze gebieden.
- We stimuleren toekomstbestendige monumenten, door middel van verduurzaming en passende functies.
- We creëren draagvlak voor het behoud van ons erfgoed.

3.2.4. Beleefbaar maken van de rijke geschiedenis

- We maken de geschiedenis van de stad beter zichtbaar en beleefbaar in de fysieke leefomgeving. We richten ons hierbij op de perioden Romeinen²¹, Middeleeuwen, Tweede Wereldoorlog & Wederopbouw en op het thema Strategische ligging. We maken hiervoor een kansenkaart, waarop kansrijke locaties voor visualisaties in de openbare ruimte en bij ontwikkelingslocaties zijn weergegeven.
- We onderzoeken hoe we onze topmonumenten in gemeentelijk eigendom een publieksfunctie geven.
- Het Valkhofkwartier ontwikkelen we tot dé plek waar 2000 jaar geschiedenis te beleven is.
- Onze Unesco wereld-erfgoedlocaties van de Romeinse Limes maken we beter zichtbaar en beleefbaar.

3.2.5. Erfgoed en ruimtelijke ontwikkelingen

- Waardevol cultureel erfgoed behouden bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- De geschiedenis van de plek en het aanwezige erfgoed inzetten als onderlegger en inspiratiebron bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- De kansen van erfgoed benutten voor de identiteit en kwaliteiten van gebieden.
- De kernkwaliteiten van het Nijmeegse erfgoed inzetten om de identiteit van gebieden te beschermen, versterken bij ruimtelijke opgaven. Het gaat hierbij om de volgende kernkwaliteiten: landschap, strategische ligging, religieus erfgoed, groen erfgoed, gebieden van nationaal belang.

3.2.6. Het beschermen van de landschappelijke kwaliteiten rond de stad

- We bouwen binnen de grenzen van de stad.
- Regionale verstedelijkingsstrategie Meer landschap, meer stad. Met o.a. binnenstedelijk bouwen en vervlechting van landschap in stad en ommeland.

3.3. Bestuurlijke vraagstukken

3.3.1. Functiemenging

Probleemstelling

Functiemenging is goed om minder reisbewegingen en levendige wijken te creëren. Maar te veel functiemenging kan ook negatieve gevolgen hebben. Kunnen we alleen functiemenging toestaan op plekken waar dat mogelijk is?

Horen bedrijven in principe alleen thuis op bedrijventerreinen of industrieterreinen? Of zijn er ook bedrijven die goed in wijken thuishoren en zich goed laten combineren met woningbouw (ambachtelijke bedrijven, kantoren, dienstverlenende bedrijven en maatschappelijke voorzieningen)?

²¹ Iconische plekken zijn: Waalsprong (Masker, Oosterhout, Grote Boel met name), Valkhofkwartier (burcht, castellum terrein (lindenbergh), Kelfkensbos, Hunnerpark, Keizer Trajanusplein), Nijmegen-West (Ulpia, met name kansen voor Maasplein en entree Waalfront en verbinding tussen Waalfront en Waterkwartier, 4. Depotgebied, 5. Kops Plateau

Uit een enquête voor het stadspanel blijkt dat veel inwoners beperkt voorstander zijn van functiemenging met kleinschalige bedrijvigheid. Industrie is, begrijpelijkerwijs, alleen wenselijk op bedrijventerreinen.

Oplossingsrichting

Het is mogelijk om in de omgevingsvisie gebieden op te nemen waar functiemenging mogelijk is. Daarnaast is het mogelijk om juist rustige woongebieden aan te wijzen waar functiemenging niet gewenst is, of gebieden waar dit wel gewenst is. Hierdoor leggen we een basis voor het stellen van normen in het omgevingsplan.

3.3.2. Stedelijke ontwikkeling en erfgoed

Probleemstelling

Is het toevoegen van woningen belangrijker dan behoud van waardevol erfgoed? Willen we hoogbouw toestaan in onze beschermde gebieden, zodat we hiermee sneller aan de woningbehoefte kunnen voldoen, ook als dit ten koste gaat van de beschermde kwaliteiten van het gebied? Gaat het toevoegen van woningen vóór het behoud van de kwaliteiten van het gebied? Willen we meer woningruimte of willen we rekening houden met de kwaliteiten en gevelopbouw van het straatbeeld en daardoor mogelijk minder woonruimte?

Is er een grens aan verdichten van de 19e-eeuwse schil, onder andere door onbeperkt toevoegen van woningen in kelders en souterrains en het opdelen van eengezinswoningen in studio's? De afgelopen jaren zijn er veel souterrains in gebruik genomen voor bewoning. Ook zijn veel kelders uitgediept voor een extra woonlaag. In plaats van optopping is er in dit gebied sprake van verdichting door middel van ondergronds bouwen. Dit geeft een enorme druk op het gebied die de kwaliteit en leefbaarheid niet ten goede komt. Er komen meer mensen in het gebied te wonen, waardoor de druk op de openbare ruimte toeneemt. Ook worden voortuinen in gebruik genomen door fietsenstallingen en containers, omdat de souterrains niet meer gebruikt kunnen worden voor opslag omdat er woonruimte in is gekomen. Dit veroorzaakt een verrommeling van de voortuinen. Ook worden er steeds meer keldertoegangen in de voortuinen gemaakt. Hiermee raken voortuinen steeds meer versteend.

Hoe gaan we om met bescherming van het UNESCO-werelderfgoed in relatie tot vergroening van de stad? In situ behoud van het Romeinse erfgoed in relatie tot de wens voor vergroening, of kosten maken voor archeologisch onderzoek voor vergroening (bomen planten).

Oplossingsrichting

Om het erfgoedbeleid verder uit te voeren kan een omgevingsprogramma helpen. Hierin staat hoe het college werkt aan de uitvoering van de doelen uit de omgevingsvisie.

Bijlage 4. Hoe – Duurzame stad

4.1. Opgave - doelen

4.1.1. Nijmegen circulair in 2050

Nederland streeft naar een circulaire economie in 2050. De circulaire economie is onderdeel van een aantal grote transitie. Zo verminderen we met een circulair Nijmegen ook de CO₂-stoot om verdere opwarming van het klimaat te voorkomen.

4.1.2. 55% CO₂-reductie in 2030 – klimaatneutraal in 2050

Wereldwijd is afgesproken om uitstoot van broeikasgassen in te perken om klimaatverandering tegen te gaan. Nederland wil in 2050 klimaatneutraal zijn en om die doelstelling te halen zijn grote transitie nodig. Wij stellen in 2024 een Lokale Energie Strategie (LES) op waarin we de landelijke CO₂-doelen vertalen naar lokale (tussen)doelen: in 2030 is het doel 55% CO₂-reductie ten opzichte van 1990 en minimaal in 2050 is Nijmegen klimaatneutraal. Een groot deel van de verduurzaming van de energie en mobiliteit zal plaats vinden door middel van schone elektrificatie, die een grootschalige verbouwing van het energiesysteem met zich meebrengt: meer onderstations, meer trafostations, meer kabels, meer energyhubs (lokale opwek en opslag) en batterijen.

4.1.3. Nijmegen klimaatbestendig in 2035

Het centrale doel in de Klimaatadaptatiestrategie is dat we de prioritaire gebieden voor 2035 klimaatadaptief hebben ingericht en in de rest van de stad nieuwbouw en herinrichting van de openbare ruimte klimaatadaptief willen realiseren. We willen zo goed voorbereid zijn op de gevolgen van hitte, droogte en wateroverlast.

4.1.4. Behoud, versterking en uitbreiding biodiversiteit

We willen een groene en gezonde stad voor zowel mensen, flora en fauna. We streven naar behoud, versterking en uitbreiding van areaal en kwaliteit van het groen en de biodiversiteit²². Groen draagt bij aan onze gezondheid en ons welzijn en nodigt uit tot bewegen. Het draagt bij aan een klimaatbestendige omgeving en zorgt voor een betere luchtkwaliteit. Daarnaast zorgt groen voor een aantrekkelijkere woon- en werkomgeving.

4.1.5. Water en bodem

We beschermen het natuurlijk systeem (bodem, water, groen) en verbeteren de werking ervan. We zetten in op vitale gezonde veerkrachtige bodems met een gezond bodemecosysteem. Daarbij realiseren we een optimum tussen benutten en beschermen van dat systeem.

²² Zie voor de biodiversiteitsagenda:

<https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/0c24082b-bf97-4ce3-9912-4e9ab1ec165a?documentId=2832f37a-a74e-42a9-b825-ab6b1c0ef129&agendaltemId=e2c1a45e-3801-4f69-9b75-a92e997a94f4>

De bodem is de basis waarop we leven. Elk stukje bodem is in gebruik; we bouwen erop, onze flora en fauna leeft erop en erin, het levert voedsel, grondstoffen, drinkwater, bergt regenwater, bevat archeologische schatten enz. We zijn er ons niet altijd van bewust omdat we het niet kunnen zien, maar ook onder de grond is het een drukte van jewelste met kabels en leidingen, boomwortels, kelders, containers etc. Met alle opgaven die we hebben, lopen we tegen de grenzen van het natuurlijk systeem aan. We moeten dus zuinig zijn op de bodem. De regering heeft dit eind 2022 benadrukt met een kamerbrief. Door water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening, kunnen we ook in de toekomst blijven leven, wonen en werken en wentelen we problemen niet af op toekomstige generaties.

Wij geven zodanig invulling aan de gemeentelijke watertaken (afvalwater, hemelwater, grondwater inclusief gemeentelijke oppervlaktewateren) dat dit bijdraagt aan een waterrobuust systeem en aan een gezonde leefomgeving.

Wij benutten de wettelijke gemeentelijke watertaken om maximale invulling te geven aan het opvangen en transporteren van afvalwater, het opvangen en verwerken van hemelwater en het oplossen van structurele grondwateroverlast in de openbare ruimte. Ook dragen wij bij aan voldoende en schoon oppervlaktewateren (Kader Richtlijn Water (KRW)). Dit doen wij zodat onze inwoners kunnen blijven wonen, werken en recreëren in de stad met het oog op de gezondheid van onze inwoners en het bevorderen van een groene leefomgeving.

4.2. Gemaakte keuzes

4.2.1. Circulaire economie en circulair bouwen

- We zetten in op conceptueel en circulair bouwen. Met de Woondeal 2.0 hebben we afgesproken dat we ons als regio inspannen om in 2025 minimaal 25% en in 2030 minimaal 50% van het aantal woningen industrieel te laten bouwen. En om in 2025 minimaal 25% en in 2030 minimaal 50% minder primaire grondstoffen in projecten te gebruiken. De circulaire impactladder biedt praktische handvatten voor de implementatie van circulariteit in elke fase van het bouwproces.
- Voor circulair bouwen is de Milieuprestatie voor gebouwen (MPG) als onderdeel van het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) (voorheen Bouwbesluit) de belangrijkste norm. De MPG is een maatstaf voor de duurzaamheid van een gebouw. Hoe lager de MPG, hoe groter de circulariteit van het materiaalgebruik. De eisen van de MPG worden stapsgewijs aangescherpt tot halvering van de norm in 2030. Het voornemen van het Rijk is om deze aanscherping te vervroegen naar 2025.
- We zorgen voor gescheiden inzameling van afval van huishoudens. Hiervoor zijn permanente voorzieningen nodig in de fysieke ruimte, zoals onder- en bovengrondse en in pandige verzamelcontainers voor glas, textiel, luiers, gft en restafval. Ook op het perceel van woningen dient voldoende ruimte dient te zijn voor afvalcontainers.

- Vanaf 1 januari 2024 treedt een stadsbreed containerverbod in werking voor bedrijfsafvalcontainers. Dat betekent dat bedrijven hun afval inpandig dan wel op eigen terrein moeten houden. Bij het ontwerp van (nieuwe) bedrijfspanden en de inrichting van de openbare ruimte dient daar rekening mee te worden gehouden.)
- TPN-west en andere werklocaties zo inrichten dat circulaire bedrijfsvoering mogelijk wordt.

4.2.2. Energietransitie

We realiseren samen met bewoners en organisaties een energie- en warmtetransitie in de wijken:

- Alle Nijmeegse wijken en bedrijventerreinen zijn in 2045 aardgasvrij.
- In 2030 zijn er in Nijmegen geen woningen meer met een E-F-G-energielabel.
- In 2045 hebben alle woningen minimaal energielabel B.
- In de geactualiseerde Warmtevisie (2024) staat welke alternatieve warmtebronnen (warmtenet, warmtepompen, pvt, aquathermie, geothermie) wanneer het meest geschikt zijn in de verschillende delen van de stad.
- Voor de nieuwe Warmtevisie wordt de Concept-Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) als uitgangspunt genomen. We stellen de Warmtevisie op als warmteprogramma gekoppeld aan de Omgevingswet en omgevingsvisie.
- Volgens de Wet Voortgang Energietransitie (wet VET) is sinds 1 juli 2018 de aansluitplicht voor aardgas vervallen: in principe wordt nieuwbouw niet meer aangesloten op aardgas.
- In overeenstemming met de concessie met Vattenfall wordt het warmtenet bij nieuwbouw in de Waalsprong en het Waalfront uitgebreid.
- Aanvullend op de wet VET zijn in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) zogenaamde BENG-eisen (Bijna EnergieNeutrale Gebouwen) gesteld aan energiegebruik bij nieuwbouw:
 - Maximaal energiebehoefte in kWh per m² gebruiksoppervlak per jaar;
 - Maximaal primair fossiel energiegebruik, in kWh per m² gebruiksoppervlak per jaar;
 - Minimale aandeel hernieuwbare energie (%);
 - TO juli: dit is een maatstaf voor het voorkomen van hittestress.

We realiseren samen met ondernemers en organisaties een energie- en warmtetransitie en verduurzaming bij bedrijven:

- We handhaven de energiebesparingsplicht bij bedrijven die is opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).
- We stimuleren bedrijven om energie te besparen en duurzame energie op te wekken (m.n. zon op dak).
- We werken samen met Regio Arnhem Nijmegen aan de realisatie, update en monitoring van grootschalige schone opwek (wind en zon) in het kader van de Regionale Energiestrategie (RES).
- Op het grondgebied van Nijmegen betreft het concreet het wind- en zonnepark Nijmegen-Betuwe tussen de Grift en de A15, het wind- en zonnepark op het ENGIE-terrein en het zonnepark langs de A73.
- Met uitzondering van de ambitie om 0,78 TWh zon op dak op te wekken in Nijmegen, is hiermee het grootste deel van de Nijmeegse bijdrage aan het RES-bod aan het rijk geleverd.

- We faciliteren voorzieningen voor waterstof, met name in het havengebied voor scheepvaart en mobiliteit. We benutten mogelijkheden voor groene waterstof als deze zich voordoen en ondersteunen initiatieven voor waterstoftankstations op de Griftdijk, Bijsterhuizen en het Engie-terrein.
- Samen met de netbeheerders kiezen we voor een actieve aanpak van de netcongestie en we stellen in 2024 een Masterplan netcongestie op.
- We faciliteren de verzwaring van het elektriciteitsnet (leidingen, middenspanningsruimten en onderstations) optimaal om het net te ontlasten.
- We creëren ruimte op het net door middel van slimme energiesystemen, waaronder (grootschalige) opslag, batterijen en smart energy hubs (SEH). Op TPN-West en Bijsterhuizen lopen SEH-pilots.

4.2.3. Klimaatadaptatie

Langdurige droogte leidt tot structurele schade aan bebouwing, fundering, wegen, groen, grond- en oppervlaktewater en vitale en kwetsbare functies:

- We verhardten alleen daar waar het moet, we vergroenen waar het kan
- We zorgen voor een gezonde, watervasthoudende bodem
- We kiezen voor klimaatbestendige beplanting, die past bij de bodem en de grondwaterstand
- We besparen en benutten
- We houden regenwater vast en infiltreren het
- We houden bodem en water zo schoon mogelijk
- Bij nieuwbouw verwerken we 40 tot 70 millimeter hemelwater
- 10% minder verharding bij renovaties in de openbare ruimte

Een gezonde groene fysieke leefomgeving, met voldoende koelte plekken. Vitale en kwetsbare functies, groengebieden en ecologische verbindingen zijn bestand tegen hitte:

- We zorgen voor koelte en groen binnen bereik van iedereen
- We streven naar voldoende schaduw op loop- en fietsroutes en verblijfsplaatsen
- We willen voldoende groen in de buurten
- We gebruiken de volgende voorkeursvolgorde voor verkoeling
 - Koele groene omgeving
 - Warmte weren
 - Passief koelen
 - Actief koelen
- We richten ons bij de oplossingen op gebied, gebouw en gebruiker.
- We kiezen voor een evenwichtige spreiding van groen door de stad
- We onderzoeken de wenselijkheid van windcorridors voor verkoeling
- We benutten de kansen voor het versterken van de biodiversiteit
- We zorgen voor 40 tot 50% warmtewerende oppervlakten bij nieuwbouw
- We zorgen voor kleinere groene schaduwplekken

Hevige neerslag leidt niet tot schade aan gebouwen, boven- en ondergrondse infrastructuur en voorzieningen.

Kwetsbare en vitale functies blijven beschikbaar:

- We bergen het water zoveel mogelijk waar het valt
- Alleen als het echt niet anders kan, voeren we het hemelwater af
- Bij nieuwbouw zodanig bouwen, dat er geen schade optreedt bij een bui van 70 millimeter per uur

We zorgen voor gevolgbepierking van overstromingen bij overstroombare gebieden langs de Waal en buitendijkse gebieden.

Het streven naar een klimaatbestendige stad doen we ook voor het bevorderen van een gezonde leefomgeving nu en in de toekomst en passen we toe als inrichtingsprincipe.

4.2.4. Groen en biodiversiteit

- In de stedelijke Hoofdgroenstructuur (kerngebieden en ecologische verbindingen) worden in principe alleen ontwikkelingen toegestaan met een positief netto-effect op de biodiversiteit. Afwijken hiervan is mogelijk als er sprake is van groot maatschappelijk belang, na een raadsbesluit en met een goedgekeurd compensatieplan.
- Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen, zowel binnen als buiten de hoofdgroenstructuur, wordt behoud en uitbreiding van de biodiversiteit vanaf de fase van de visieontwikkeling meegenomen.
- We integreren de natuur in en om de bebouwde omgeving, we passen hier onder andere de toolbox natuurinclusief bouwen²³ toe.
- Aanhouden van de basiskwaliteit natuur geldt als minimum voor de gehele stad, waarbij wij niet alleen focussen op beschermde soorten maar ook op algemene soorten.
- We passen bestaande bomen zoveel mogelijk duurzaam in en maken voldoende ruimte voor nieuwe bomen zowel boven- als ondergronds.
- We versterken, verbinden en breiden de hoofdboom- en groenstructuur uit.
- We zorgen voor een bestendig, gezond en divers bomen- en groenareaal.
- We vergroenen de stenige wijken en zorgen voor meer bomen en groen op de plekken waar dat het hardste nodig is.
- We vergroten het aantal bomen dat we beschermen omdat ze monumentaal zijn of waardevol voor de omgeving.
- We ontwikkelen een fijnmazig netwerk van bomen en groen op wijkniveau om te bewegen, te wandelen en te fietsen in de wijk. Daarnaast vormt het ecologische verbindingen.

²³ Zie voor de *Toolbox Natuurinclusief bouwen*:

<https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/aa465d62-c995-4b3b-b599-34e1a943a7a4?documentId=14b237fa-7710-4102-94e3-b27a568f5f2d&agendaItemId=5e25b675-2f30-45e0-963e-5e9684ae9e08>

- We stimuleren natuur-inclusieve stadslandbouw door het ondersteunen van initiatieven.

4.2.5. Bodem- en watersturend

Gezond bodemecosysteem:

- Het natuurlijk water en bodemsysteem vormt het uitgangspunt bij stedelijke uitbreidingen. We bouwen bij voorkeur niet, of zonder nadelig effect op de natuurlijke waterhuishouding, op locaties waar dit vanuit waterhuishoudkundig oogpunt niet gewenst is, zoals in de droogdalen en gebieden met (kans op) hoge grondwaterstanden.
- Ruimtelijke ontwikkelingen mogen niet leiden tot een toename van grondwateroverlast en kwel ten opzichte van de bestaande situatie. De ontwikkelingen mogen de oorspronkelijke grondwaterstanden en stromen in de omgeving niet wijzigen.
- In gebieden met een hoge grondwaterstand of kwel wordt ingezet op bouwkundige maatregelen om overlast te voorkomen. Het uitgangspunt hiervoor is niet graven, maar ophogen of bouwen zonder kruipruimte.
- We brengen de bodem, en alles wat zich daarin bevindt, in beeld
- We voeren regie op de inrichting en ordening van de bodem
- We beschermen de kwaliteiten van de bodem (grond en grondwater) zo goed mogelijk en waar mogelijk en nodig verbeteren we die. Daarmee dragen we bij aan de gezonde stad.
- We beschermen de biodiversiteit van de bodem zo goed mogelijk en waar mogelijk en nodig verbeteren we die. Dit bevordert ook het vergroten van de bovengrondse biodiversiteit.
- We zetten in op zoveel mogelijk hergebruik van grond en zo min mogelijk vergraving. Dit draagt ook bij aan een circulaire economie.
- We reguleren de aanleg van bodemenergiesystemen (WKO) om efficiënter gebruik te kunnen maken van de ruimte, maar ook om de grondwaterkwaliteit te beschermen. Dit ondersteunt de energietransitie.
- We zorgen ervoor dat zo min mogelijk bodem wordt afgedekt met verharding. Dit leidt tot minder hittestress, meer infiltratie en meer bodembiodiversiteit.
- Er kan voldoende water in de bodem infiltreren om een waterrobuust systeem te realiseren; om het grondwater aan te vullen, de begroeiing van water te voorzien en zettingen ten gevolge van verdroging zoveel mogelijk te voorkomen. Dit past binnen de doelen van klimaatadaptatie.
- Wij stellen periodiek een water- en rioleringsprogramma op voor de duur van vier jaar met de volgende uitgangspunten:
 - Een duurzaam gescheiden stelsel: afvalwater en hemelwater worden afzonderlijk van elkaar ingezameld, getransporteerd en verwerkt.
 - Wij dragen bij aan een waterrobuust systeem
 - Het volledig proces van inzamelen en transporteren en zuiveren van afvalwater en hemelwater is in 2050 CO₂-neutraal en levert minimale vervuiling op in de leefomgeving.
 - Bij het gebruik en de inrichting van de openbare en private ruimte wordt rekening gehouden met klimaatadaptatie. Hoewel hinder en overlast in de toekomst wellicht vaker moeten worden geaccepteerd, zijn schade en letsel geminimaliseerd.

- Het oppervlaktewatersysteem is van goede kwaliteit en minder kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering. Wij dragen hieraan bij.
- Wij dragen bij aan het beschermen van grondwaterbeschermingsgebieden.
- Een aantal uitgangspunten staan onder klimaatadaptatie vallen ook onder water- en bodemsturende principes.

4.3. Bestuurlijke vraagstukken

4.3.1. Ruimtebeslag transities

Probleemstelling

Transities, zoals het klimaat-adaptief maken van de stad, introductie van een circulaire economie en de energietransitie, vragen boven- en ondergronds om ruimte voor infrastructuur, voor groene maatregelen en voor de opslag en productie van circulaire materialen. In traditioneel opgezette plannen ontbreekt deze ruimte of is deze niet voldoende duidelijk benoemd. Juist bij verdichtingsopgaven kan dit knellen.

Oplossingsrichting

Nog nadrukkelijker kan een belangenafweging worden gemaakt. *Hoe verdelen we de ruimte goed, stimuleren we meervoudig grondgebruik en voorkomen we dat we problemen afwentelen op andere gebieden, of naar de toekomst?* Dit kan als onderzoeksvraag worden opgenomen in de geactualiseerde omgevingsvisie.

4.3.2. Bindende regels en bovenwettelijke afspraken

Probleemstelling

Voor welke duurzaamheidsaspecten is het wenselijk om bindende beleidsregels op te stellen, bijvoorbeeld ten aanzien van klimaatadaptatie (verplichte opvang en infiltratie regenwater op eigen terrein)? Willen we hierbij onderscheid maken tussen basisregels voor de hele stad en aanvullend maatwerk per gebied? Ook omdat de komende jaren veel gebouwd gaat worden en het een verloren kans is als we nu niet optimaal duurzaam bouwen.

Gaan we gebruik maken van de mogelijkheden die het wetsvoorstel voor de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) gaat bieden aan gemeenten om gebieden aan te wijzen die voor een bepaalde datum afgesloten worden van het gas? Als we dat doen, kunnen inwoners kiezen voor deelname aan de collectieve alternatieve warmtebron of overgaan op een individueel alternatief voor aardgas.

Het Wijzigingsvoorstel Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) geeft gemeenten de bevoegdheid om bij maatwerkvoorschrift (bestaande bouw) of maatwerkregel (nieuwbouw) te bepalen dat het dak van een bedrijfsgebouw verplicht gebruikt wordt voor de opwek van hernieuwbare energie (zon) of maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie. De eis gaat gelden voor gebouwen met een gebruiksoppervlakte van ten minste 250 m². Gaan we hier gebruik van maken op de korte of lange termijn (vanaf 2030 als er geen sprake meer is van netcongestie)?

4.3.3. Rol en invloed van de gemeente bij een circulaire economie

Probleemstelling

In welke situaties en onder welke voorwaarden willen we bovenwettelijke afspraken maken over duurzaamheid via bijvoorbeeld grondverkoopovereenkomsten? Andere vormgeving van de grondexploitatie - vanuit het principe circulair i.p.v. lineair, afval beschouwen als grondstof - leidt tot andere berekeningen. In een circulaire economie draait het niet alleen om (initiële) investeringen, maar om waarde-creatie en waarde-behoud. Hoe vertalen we onze doelen in ons grondbeleid en in grondexploitaties door bijvoorbeeld het concretiseren van de baten van circulair bouwen in de beheer- en onderhoudsfase?

4.3.4. Ruimte vraag voor circulaire economie

Probleemstelling

De bedrijventerreinen in Nijmegen zijn dé vestigingslocatie voor industrie, bouw, handel en logistiek en daarmee tegelijkertijd de nieuwe brandpunten voor circulaire economie. De transitie naar een circulaire economie gaat grotendeels plaatsvinden op bedrijventerreinen. De logistieke activiteiten en de bewerking van materialen (recycling) vragen om milieuruimte die alleen op bedrijventerreinen te vinden is. (Bron werklocatieonderzoek).

Het is nog niet bekend hoeveel ruimte de circulaire economie vraagt en welke impact deze heeft. Hoe kiest Nijmegen voor een gewenste ontwikkeling als veel ontwikkelingen nog onduidelijk zijn?

Oplossingsrichting

Houd rekening met een toename van de ruimte vraag door transitie naar circulaire economie. De omvang van de ruimte vraag van een circulaire economie ligt in de toekomstbeelden tussen het huidige ruimtegebruik van economische activiteiten en 40 procent extra. Daarnaast is er een extra vraag naar ruimte in een overgangsfase van een lineaire naar een volledig circulaire economie²⁴.

Het is belangrijk om strategische locaties die van cruciaal belang zijn voor de circulaire economie daarvoor planologisch te reserveren. Zo kan worden voorkomen dat onomkeerbare keuzes worden gemaakt die de transitie naar de circulaire economie in de weg kunnen staan. Het wordt een regionaal vraagstuk. Tegelijkertijd kan Nijmegen niet alle vereiste ruimte voor circulaire opgaven wegzetten in de regio.

4.3.5. Netcongestie

Probleemstelling

De capaciteit op het net is beperkt. Tot en met 2029 is in de regio ruimte voor 8.200 woningen. In 2024 wordt in afstemming met de Groene Metropool Regio en de provincie een Masterplan netcongestie en Lokale Energie

²⁴ PBL (2023) Ruimte voor circulaire economie: <https://www.pbl.nl/publicaties/ruimte-voor-circulaire-economie>

Strategie opgesteld. Beide trajecten kunnen gevolgen hebben voor de omgevingsvisie en de planning van (woningbouw)projecten.

4.3.6. Beeldkwaliteit

Probleemstelling

Een aantal schone toepassingen (zonnepanelen, warmtepompen, trafostations, circulaire hubs, etc.) kunnen gevolgen hebben voor de beeldkwaliteit, in het bijzonder in beschermde gebieden. We hebben al regels gesteld voor het verduurzamen van monumenten en bereiden afspraken met Liander voor over de ‘aankleding’ van trafostations in wijken. Zijn (aanvullende) voorwaarden nodig om de gevolgen van de energie- en circulaire transitie op de beeldkwaliteit van de stad te beperken?

Bijlage 5. Hoe - Mobiliteitstransitie

5.1. Opgave - doelen

5.1.1. Bereikbare stad en duurzame mobiliteit

We streven naar het bereikbaar houden van onze stad en willen meer ruimte maken voor schone, actieve mobiliteit en ander ruimtegebruik. Nijmegen blijft groeien in aantal inwoners, bedrijven en bezoekers. We willen de stad op een verantwoorde wijze bereikbaar houden, met oog voor gezondheid en duurzaamheid. Uit een enquête voor het stadspanel blijkt dat veel inwoners voorstander zijn van de mobiliteitstransitie.

5.1.2. Het schoner maken van de mobiliteit.

Schone mobiliteit draagt bij aan schone lucht, een gezonde leefomgeving en aan het behalen van de klimaatdoelen. Het bevorderen van een fysieke gezonde leefomgeving is een van de hoofddoelstellingen van de Omgevingswet. Wegverkeer is een grote bron voor de uitstoot van CO₂, fijnstof, stikstofdioxide en roet. Met de mobiliteitstransitie brengen we die uitstoot omlaag.

5.2. Gemaakte keuzes

5.2.1. Bereikbare stad en ruimte voor duurzame mobiliteit

Het mobiliteitsbeleid is opgenomen en verder uitgewerkt in het *Ambitiedocument Mobiliteit*²⁵ en de *Agenda versnelling Mobiliteitstransitie*²⁶. Hierin is opgenomen dat we streven naar:

- Een bereikbare stad voor alle modaliteiten:
 - De s100 is de rondweg van Nijmegen. Deze weg moet goed blijven doorstromen. Deze weg blijft de belangrijkste route voor ons autoverkeer. Het gebruik van de s100 blijft gelijk. Wegen die binnen de s100 liggen, willen we afschalen.
 - We willen meer ruimte voor fiets, ov en voetgangers en verbeteren ook de netwerken voor deze gebruikers. We brengen in kaart waar de “voetgangersknelpunten” in de stad zitten en stellen een “loopagenda” op. We zetten in op zoveel mogelijke toegankelijke routes voor alle voetgangers.

²⁵ Zie voor het *Ambitiedocument*: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/d638b9bb-c89a-487f-93fb-2db92044eb?documentId=a0eab179-f211-4471-a21b-a82994e07e51&agendaltemId=78f17c24-34eb-4635-8a78-3418b6b246a8>

²⁶ Zie voor de *Agenda voor de Mobiliteitstransitie*: <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/c433ecda-5c25-4037-a15d-2f0f40c23acc?documentId=9e3d8c15-ab42-4541-aaff-b60e84ddb431&agendaltemId=1ed0f5fc-19ae-4173-a43d-cdf0592e7767>

- We legden al verschillende regionale en lokale (snelle)fietsroutes aan en breidden het aantal stallingen in de binnenstad uit. Vanaf 2020: We richten ons niet alleen op uitbreiding van het fietsnetwerk, maar ook op kwaliteitsverbetering van de huidige fietsroutes.
- Meer ruimte voor actieve mobiliteit en andere ruimtelijk opgaven:
 - 30 km/uur wordt in steeds meer steden de norm binnen de bebouwde kom. Een lagere snelheid zorgt voor meer veiligheid, minder verkeersslachtoffers, minder geluid, meer woongenot en biedt daarnaast de ruimte om infrastructuur ook aantrekkelijker in te richten met meer ruimte voor verblijfsfuncties. Daarnaast maakt een lagere snelheid voor de auto andere vervoeralternatieven aantrekkelijker. Hier zetten we dus ook als Nijmegen op in.
 - Bij gebiedsontwikkelingen en de inrichting van de openbare ruimte houden we nadrukkelijk rekening met voetgangers en fietsers. Actieve mobiliteit stimuleren we ook doordat belangrijke voorzieningen op toegankelijke loopafstand zijn van woningen. Dit helpt ook ouderen om langer thuis te kunnen wonen.
 - Het stimuleren van actieve mobiliteit dient ook de gezonde stad, verbetering van de luchtkwaliteit, efficiënt ruimtegebruik en klimaat(adaptatie). De auto krijgt nadrukkelijk minder ruimte in ons straatbeeld. Het nieuwe parkeerbeleid helpt ons hierbij.
- Meer en betere alternatieven voor de eigen auto:
 - We zetten ons in om de verkeersongelijkheid tegen te gaan. Zo kan iedereen meedoen.
 - (H)ov: We kiezen ervoor om het hoogwaardig openbaar vervoersnetwerk (HOV) scherper te onderscheiden van het meer fijnmazige stadsnetwerk. We realiseren een netwerk van hoogwaardige stadrandhubs in alle windrichtingen van de stad. Zo stimuleren we gebruikers de auto aan de rand van de stad te parkeren en met het OV of met deelmobiliteit de rest van hun reis te vervolgen. Met de provincie Gelderland gaan we in overleg om de transferia goed te ontsluiten met ov.
 - We geven meer ruimte aan deelmobiliteit en voeren meer regie op de betaalbaarheid en beschikbaarheid. Deelmobiliteit krijgt steeds meer een zichtbare plek in onze straten.
- Een betere balans tussen ‘Nieuw Nijmegen’ en de bestaande stad:
 - We doen veel bij nieuwbouw, maar ook bestaande inwoners van de bestaande stad moeten meedoen met de mobiliteitstransitie.
 - Voor nieuwbouwontwikkelingen rondom onze stations (knopen) en in ons stadscentrum, onderzoeken we of het mogelijk is om een “nulnorm” te verplichten voor parkeren - *In het voorjaar wordt hier een besluit over genomen.*

5.2.2. Schone mobiliteit

- Vanaf 2025 is de binnenstad zero emissie voor bestel- en vrachtauto's, net als Heyendaal en Hof van Holland.
- Vanaf 2025 is de binnenstad een milieuzone voor brom- en snorfietsen van voor 2011, net als Heyendaal en Hof van Holland.

- Om te komen tot efficiënter vervoer stimuleren we logistieke hubs. Leveringen verzamelen zich op deze hubs en worden met volle en schone voertuigen naar de eindbestemming gebracht. De markt is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van deze concepten, het werven van klanten en het rond krijgen van de business cases. We maken randvoorwaarden voor op- of overslagpunten en openbaartoegankelijke tank-, laad- en bunkerfaciliteit met alternatieve duurzame energiebronnen, zoals elektrisch laden, waterstof en/of transitiebrandstoffen (Clean Energy Hubs) oplaadinfrastructuur (*Clean Energy Hubs*). We stellen randvoorwaarden (zoals het opstellen en uitvoeren van een mobiliteitsplan) bij bouwprojecten met een grotere mobiliteitsimpact.
- Nijmegen heeft de ambitie om de stadslogistiek in het stadscentrum met zero-emissie te bewerkstelligen.
- Nijmegen kiest voor schone stadslogistiek en wil de groei van goederenvervoer opvangen door slimme bundeling en het stimuleren van ruimte-efficiënte voertuigen. Daarnaast wil Nijmegen overbodige verplaatsingen voorkomen en dienen in nieuwe (gebieds)ontwikkelingen de stadslogistieke concepten vanaf het begin te worden meegenomen in de planontwikkeling.
- De strategie van Nijmegen op gebied van Stadslogistiek rust op twee pijlers: Verduurzamen van logistiek. Hieraan wordt invulling gegeven door de ontwikkeling van de zero-emissiezones en het stimuleren van het gebruik van schone voertuigen (niet alleen elektrische bestelbussen maar ook bakfietsen en 'Light Electric Vehicles') waar dat kan. Terugbrengen van inefficiënte ritten en transportkilometers, door het organiseren van rest- en retourstromen, de inzet van efficiënte transportnetwerken van professionele vervoerders en het bundelen via hubs.
- Door de situering aan de Waal vormt de haven een belangrijke spil in het (inter)nationale goederenvervoer per water. Het vervoer via het water is een goed alternatief voor het vervoer per weg. We streven dan ook naar een versterking van de inzet van de rivier. Met de uitvoering van de gebiedsvisie Waal Energie intensiveren we het gebruik van haventerreinen. Omdat binnenvaart een belangrijke bron van luchtverontreiniging is voor Nijmegen, zetten we het ingezette beleid ten aanzien van verschonen en verduurzamen van binnenvaart uit ons uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit voort.

5.3. Bestuurlijke vraagstukken

5.3.1. Grenzen aan de mobiliteitstransitie

Probleemstelling

De bereikbaarheid van de stad loopt tegen een grens aan. Maar is afhankelijk van de economische en woningbouwontwikkeling. Is een transitie naar meer collectief vervoer onvermijdelijk? Tegelijkertijd zien we het autobezit en individueel gebruik toenemen. Is, op termijn, de mobiliteitstransitie een knelpunt voor meer woningen en bedrijven?

Oplossingsrichting

We zetten nu al in op het versnellen van de mobiliteitstransitie. Onderzocht kan worden hoe we deze transitie nog verder versnellen. Dan kan met maatregelen om ander mobiliteitsgebruik nog meer te stimuleren. Ook kan

gedacht worden aan maatregelen om het autobezit te ontmoedigen. Daarvoor staan al mogelijkheden genoemd in het mobiliteitsbeleid.